

Krtalić, Josipa

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj:

University of Split, Faculty of Civil Engineering, Architecture and Geodesy / Sveučilište u Splitu, Fakultet građevinarstva, arhitekture i geodezije

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:123:520817>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-22**

Repository / Repozitorij:

[FCEAG Repository - Repository of the Faculty of Civil Engineering, Architecture and Geodesy, University of Split](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

SVEUČILIŠTE U SPLITU

FAKULTET GRAĐEVINARSTVA, ARHITEKTURE I GEODEZIJE

JOSIPA KRTALIĆ

KULTURNI CENTAR MAKARSKA

AKADEMSKA GODINA

2018./2019.

MENTOR: prof.art. Ante Kuzmanić

KULTURNI

CENTAR

MAKARSKA

KOMENTORSKI RAD

1. Uvod
2. Nastajanje kulturnih centara
3. Kulturni centri u Hrvatskoj
4. Tipologije kulturnih centara
5. Primjeri u Hrvatskoj
 - 5.1. Primjeri u hrvatskim gradovima s više od 15.000 stanovnika
 - 5.2. Primjeri u hrvatskim gradovima s manje od 15.000 stanovnika
6. Popis literature

ANALIZE

- Grad Makarska
- Sadržaji u gradu
- Urbanizam zone

REFERENTNI PRIMJERI

KONCEPT

GRAFIČKI PRILOZI

Idejni projekt

Situacija	1:2000
Situacija s krovom	1:500
Situacija s prizemljem	1:500
Tlocrt garaže	1:200
Tlocrt prizemlja	1:200
Tlocrt 1. kata	1:200
Tlocrt 2. kata	1:200
Presjeci	1:200
Južno pročelje	1:200
Istočno pročelje	1:200
Sjeverno pročelje	1:200
Zapadno pročelje	1:200
Detalj pročelja	1:25
Detalj partera	1:25

Rasklopljena aksonometrija

Aksonometrija

Režimi korištenja

VIZUALIZACIJE AMBIJENTA

KULTURNI CENTRI

U PROCESIMA

URBANE

REHABILITACIJE U

HRVATSKOJ

Dom kulture treba postati katedrala bez religije, tj. mjesto gdje se ljudi sreću kako bi se sreli s onim što je najbolje u njima.

André Malraux , 1956

1. UVOD

Kulturni centar širok je pojam čija definicija obuhvaća različit sklop sadržaja i aktivnosti koji se mogu događati pod istim krovom. Ovisno o veličini zajednice u kojoj se nalazi i kojoj je namijenjen, broju ljudi, vremenu u kojem nastaje, namjeni koju izvorno ima, pa čak i arhitekturi u kojoj je planiran ili naknadno smješten, kulturni dom poprima različita obilježja. On je sličan društvenom domu, gotovo jednak centru za kulturu i informacije, blizak zadružnom domu i nasljednik omladinskog doma. Kulturni centar je poveznica između javnog i privatnog, prostor za svakoga.

Primarni cilj svakog od tih prostora oduvijek je bio približiti brojne vrste sociološko-kulturnih aktivnosti svim kategorijama društva kroz različite programske sadržaje. Interpretira se kao mjesto na kojem se nastavlja tradicija okupljanja građana, sudjelovanja u svim oblicima stvaralaštva prilikom čega se razvija građanski dijalog, ukidaju se generacijske, etničke i kulturne razlike i formira se identitet zajednice kojoj je namijenjen. U suštini, izbjegava se pasivni pristup u kojem pojedinac samo prima sadržaj, a potencira se aktivno sudjelovanje posjetitelja kroz izražavanje vlastitih sposobnosti.

Temeljna ideja društveno-kulturnog centra nije vezana za neki oblik društvenog uređenja ili određenu ideologiju, već nastaje kao rezultat ljudske potrebe za druženjem i dijeljenjem. Već od 18.st možemo promatrati salone i socijalne klubove kao dio građanske kulture, dok svoje preteče nalaze čak i u renesansi i već od tada se veže za pitanje zajedničkog interesa skupine ljudi. Programi koji se događaju unutar njih produkt su tih istih interesa, vođeni su potrebama i željama sudionika, ograničeni sposobnostima moderatora i postoje sve dok postoji potražnja za njima.

Budući kulturni centri mogu biti usmjereni ka različitim područjima; umjetnosti, edukaciji, razonodi, organizacijama i slično ovisno o svom sadržaju, smatraju se alatom za probijanje barijere između pasivnog konzumiranja i aktivne participacije, stvaraju novi svijet u kojem je ista osoba u mogućnosti biti gledatelj predstave, glumac, redatelj ili samo posjetitelj. Miješanjem profesionalaca nekog područja i apsolutnih amatera kroz povijest se pokazuje kao idealan primjer simbioze u kojoj svaki pojedinac uspijeva pronaći svoje mjesto. Baš u tome se krije razlika u odnosu na sve druge vrste kulturnih institucija, muzeja u kojima smo uglavnom u ulozi promatrača, pa čak i kazališta, galerija i koncertne dvorane koje rijetko potiču na sudjelovanje.

AGORA | ATENA, GRČKA

FORUM | RIM, ITALIJA

MAISON DE LA CULTURE DE GRENOBLE | GRENOBLE, FRANCUSKA
arhitekt: André Wogensky | 1968.

2.NASTAJANJE KULTURNIH CENTARA

Kao što je prethodno spomenuto, ukoliko proširimo gledanje definicije kulturnog centra doći ćemo do spoznaje da slična tipologija postoji oduvijek, od trenutka kada su ljudi osjetili potrebu za povezivanjem, te transparentnom i demokratskom razmjenu informacija.

Moglo bi se spekulirati da se začetci kulturnih centara mogu iščitati i u rimskoj i grčkoj arhitekturi kada se grade veliki objekti zbog ljudske potrebe za druženjem i udruživanjem postajući pristupačniji javnosti kroz vrijeme. Iako oblikom nisu nalik na suvremene, teatri, amfiteatri, terme, knjižnice i drugi objekti građeni su s istim ciljem kao kulturni centri današnjice. U sličnu skupinu spadaju stoga i rimski forum i grčka agora kao mjesta trgovine, razmjene ideja i socijalizacije. Predstavljali su otvorene prostore u centru mjesta ili grada, žarište događanja vezanih uz svakodnevni život gdje su se kulturne aktivnosti događale spontano. Tek nakon što su se gradovi dovoljno strukturno progustili stvara se potreba za sličnim sadržajima van centra.

U skladu s tom idejom, realno je zaključiti da mjesto kulturne razmjene postaje svaki prostor koji se koristi u te svrhe. Ipak, stoljećima se razvijao društveni i arhitektonski koncept koji bi takvoj namjeni dao odgovarajući oblik, a istovremeno s tim, razvija se i prirodna psihološka potreba za svim sadržajima koji bi tu mogli biti pruženi. Kulturni centar postaju dvorovi bogatih, dvorišta siromašnih, obrazovne ustanove, sportske dvorane sve do trenutka kada započinje masovna gradnja centara polazeći od prava građana na kulturu kao javnog dobro.

U arhitektonskom smislu se osim oblika i namjene objekta razlikuju po urbanističkom postavljanju u gradu; nastaju kao rezultati potrebe za aktiviranjem nekog prostora, dolaze u njega prvi i generiraju daljnji razvoj ili su mogli nastati u već izgrađenim područjima u koji se "naseljavaju" s ciljem ispunjavanja potreba već postojećeg stanovništva i izgradnje.

Proučavanjem nastanka kulturnih centara naglasak se mora staviti na kulturnu politiku francuskog ministra André Malrauxa, pojedinca čijim zalaganjem su se postavili novi oblici u kulturi kao modeli decentralizacije, modernizacije te približavanje kulturnih praksi malim zajednicama. Bio je to svojevrsni kulturni preporod kada se svakom mjestom 50-ih i 60-ih godina prošlog stoljeća gradi po jedan takav centar. Svi su nalik jedan na drugog, a svaki je orijentiran potrebama svoje mikrolokacije.

S uzorom u francuskom modelu, njemačku kulturnu scenu 70-ih godina obilježava model kulturne kvartovske scene zastupljene u svakom gradu koja je poticala amaterizam, te građansku participaciju i kreativnost u umjetnosti i svih društvenih, kulturnih i političkih tema.

U procesu mijenjanja svojih lokacija unutar granica nekog mjesta, nazivlja koji ga određuje, zajednice na koju cilja i aktivnosti koje može pružiti, kulturni centar postaje mjesto susreta ne samo ljudi i njihovih ideja, već i društvenih, komercijalnih i političkih intencija.

3. KULTURNI CENTRI U HRVATSKOJ

Sve do 20. stoljeća prosvjeta nije bila ukorijenjena u narod, odnosno bila je dostupna samo povlaštenim pojedincima što je dovelo do velikog jaza između slojeva društva. Stvari se polako počinju mijenjati početkom prošlog stoljeća kada prosvjeta postaje društvena i demokratska. Povijest Hrvatskih kulturnih institucija započinje uvozom gotovih modela bez obzira na njihovu primjerenost, a sve da bi se dostigla europska razina i nadoknadilo zaostajanje. Zbog političkih uvjeta mijenjaju se iz mjesta prosvjetnog programa s jasno određenim funkcijama i ciljevima preko prostora opće integracije društva i skore propasti svih oblika sličnih ustanova do sadašnjih inačica u kojima se okreće ka kulturnoj edukaciji i razvijanju vještina. Moglo bi se zaključiti da je osnovna diferencijacija kroz godine stav zbog kojeg nastaju domovi, odnosno centri.

Domovi kulture se u Hrvatskoj po prvi put pojavljuju nakon 1945.g. s naglaskom na obrazovanju, približavanju kulturnih vrijednosti širokim masama, te promicanju amaterskog stvaralaštva. Koncipirani su kao protuteža sakralnom pa se stoga takvi sadržaji provode u svjetovnim institucijama; sveučilištima, knjižnicama i čitaonicama u cilju proširenja kulturno-prosvjetnog rada na cijelo mjesto, odnosno zajednicu kojoj je namijenjen. Predviđeni su da budu mjesto sastanka i širenja kulture.

Drugi val dogodio se 1970-ih godina pretvarajući centre za kulturu u žarišne točke sa svakodnevnom participacijom društva u cilju djelovanja na lokalnoj razini. Teži se društvenoj integraciji na razini čitave zajednice, uključujući time raznolike sudionike, neovisno o dobnim i socijalnim skupinama. Osnovna premisa postaje promicanje kulture i umjetničkog izražavanja, razvijanje kreativnosti, te društvene odgovornosti pojedinca i društvenih skupina.

Padom socijalističkog režima u Europi stari domovi kulture i radnička sveučilišta bivaju zamijenjeni novim kulturnim centrima i otvorenim sveučilištima usmjerenima na potrebe građana. U želji za potpunim prekidom s prošlim sistemom veliki broj kulturnih institucija preuzima nova imena lišena ideoloških konotacija. Drugim riječima, nastupila je faza proliferacije kulturnih centara kao refleksa idealizma nove društvene paradigme.

Početak 1990-ih godina sve aktivnosti vezane uz kulturne centre prelaze u frazu stagnacije. Budući se prekida financiranje programa koje je bilo uobičajeno u prošlim razdobljima, svima prijeto ukidanje. Ipak, većina centara se uspijeva održati usprkos svim preprekama.

Čitavo 20. stoljeće obilježeno je pristupom da o kulturi odlučuju organi vlasti zanemarujući time stvarnu potrebu za stvaranjem kulturne politike koja je dovela do izvjesnih nesporazuma serviranjem visoke umjetnosti širim masama.

U današnje vrijeme sve se češće javljaju novi modeli društvenih i kulturnih centara koji se bitno razlikuju od tradicionalnih. Osnovani po modelu civilno-javnog partnerstva, nude raznolike programe i sadržaje koje osiguravaju svoje postojanje prilagodljivošću novim interpretacijama kulturnih potreba i djelatnosti. Sve se češće smještaju u veće neiskorištene prostore koji nisu bili primarno namijenjeni takvim sadržajima, no kao takvi zajednici nude osjećaj pripadnosti i solidarnosti; to su nekonvencionalna mjesta za druženje, opuštanje, razgovor, susrete, produkciju, prezentaciju, edukaciju, savjetovanje i informiranje. U tom smislu, kulturni centri mogu se promatrati kao pokazatelji i reprezentativni predstavnici opće kulturne klime u tim zemljama.

-----1991.

DOM KULTURE | METKOVIĆ

arhitekt: Aleksandar Freudenreich | 1948.

HRVATSKI DOM | PETRIJNA

arhitekt: Egon Steinmann | 1951.

DRUŠTVENI DOM | ORIOVAC [ex. Zadržni dom]

arhitekt: ? | 1948.

4. TIPOLOGIJE KULTURNIH CENTARA

Problematika definiranja različitih a bliskih sintagmi koje su usko vezane uz kulturni centar istražena je već 80-ih godina prošlog stoljeća. Nejasna distinkcija u terminologiji u najvećoj mjeri utječe na publikaciju gdje se krajnjem korisniku ne pruža razumljivo i transparentno diferenciranje, odnosno shvaćanje jednakosti pojedinih institucija. Uz to, nastaje problem nemogućnosti sustavnog praćenja broja centara.

Početni stupanj razlikovanja veže se uz nazivlje, najčešće uz samo jedan dio sintagme koji pobliže opisuje. Imena nekih ustanova mogu sugerirati na povezanost s općom populacijom (narodni, društveni), naglašavati prosvjetiteljstvo (sveučilišta, čitaonice), ograničavati jednoznačnost društvene klase kojoj su namijenjeni (radnički dom, obrtnički dom), pripadnost određenoj dobnoj skupini (dom omladine, starački dom), pripadnost profesionalnoj organizaciji (vatrogasni dom, klub pomoraca), te specijaliziranost žarišta za kulturne poslove (centar kulture, dom kulture) ili informacijska žarišta (centar za kulturu i informacije, informativni centar). Bitno je istaknuti kako se različita nazivlja mogu vezati i za pojedine povijesne etape i funkcije ustanova.

Kako bi se u potpunosti shvatio svaki izraz koji se koristi za sličan objekt, potrebno je raščlaniti ih i po razini centraliteta, odnosno veličini ciljanje zajednice. U skladu s tim, mogu biti na razini općine (centar kulture, sveučilišta), mjesne zajednice (društveni dom, narodni dom), manjeg susjedstva (kulturne podružnice, seoske osnovne škole), te urbane interakcije (mjesto kulturne intervencije).

Prvi tip doma kulture koji se javlja u Hrvatskoj u poslijeratnom razdoblju naziva se zadržni dom. Najčešće se nalazi u ruralnim sredinama, nešto rijeđe u mješovitim, dok ga u urbanim gotovo nema što se može i iščitati budući im je glavna funkcija bila prezentirati rad i uspjehe zadruga. Drugi tip su narodna i radnička sveučilišta s ciljem podizanja razine educiranosti radničke klase.

U trenutku kada se ona više nisu mogla financijski uzdržavati pretvorena su u centre za kulturu koji su započeli rad nove generacije žarišta elementarne difuzije kulture 70-ih godina prošlog stoljeća.

Domovi kulture ili društveni domovi javljaju se kao mjesta okupljanja na lokalnoj razini. S ulogom hrama kulture svojom je veličinom i monumentalnošću trebao održavati svoju relevantnost. Dom kulture tako postaje jedno od najistaknutijih mjesta stvaralačke kulturne aktivnosti.

Esencijalna razlika koja mora biti naglašena je da je dom kulture rijetko kada bio samostalna radna organizacija, dok su centri kulture najčešće bili samostalne radne organizacije. Razlika u djelatnostima doma kulture i centra kulture nije bila u kvantiteti već u kvaliteti rada, pa su tako centri kulture imali kvalitetnije programe koji su bili bliži profesionalnom djelovanju u skladu sa strukom. U centrima kulture najjače su bile filmska, glazbeno-scenska i knjižničarska djelatnost, dok su domovi morali zadovoljiti i potrebe društveno-političkog života sredine, pa su najprisutnije bile različite zabave s plesom, sastanci društveno-političkih organizacija, no ravnopravno su se javljale i aktivnosti inače vezane uz kulturni centar.

5. PRIMJERI U HRVATSKOJ

Osnovnom diferencijacijom kulturnih centara u arhitektonskom smislu može se navesti objekt, preciznije namjena prostora u kojem se danas odvijaju sve aktivnosti koje čine centar. Neki od hrvatskih primjera projektirani su s tim programom, u dio slučajeva kulturni sadržaj dolazi kasnije, dok iz nekih on nestaje i objekti gube svoju važnost.

Uz samu funkciju arhitekture, kao bitan element razlikovanja nameće se i veličina objekta koja je vezana uz zajednicu kojoj je namijenjen. Centri se grade u većim ili manjim gradovima, pa čak i manjim mjestima unutar kojih opet nailazimo na različite zajednice na koje je orijentiran. Neki domovi obuhvaćaju više manjih određenih zajednica, dio ih se koncentrira na veće i općenitije skupine ljudi, a u manjim sredinama su najčešće prilagođeni čitavoj lokalnoj populaciji što utječe na dimenzioniranje.

5.1. PRIMJERI U HRVATSKIM GRADOVIMA S VIŠE OD 15.000 STANOVNIKA

POGON JEDINSTVO | ZAGREB [ex. Tvornica Jedinstvo]

arhitekt: ? [rekonstrukcija: Dinko Peračić | Miranda Veljačić]

Kulturni centar smješten u prostoru bivše tvornice se ne oslanja na definirane kriterije ni čvrste programske koncepte, već funkcionira kao otvorena platforma. Osmišljen kao sjecište mlađe populacije, no svojim raznolikim sadržajima atraktivan ljudima svih generacija na koje najčešće utječe uključujući zajednicu u razvojne projekte. Predstavlja nezaobilazni prostorni resurs za mnogobrojna javna događanja koja organizira ili udomi. Centar planira nuditi i obrazovne, te informacijske aktivnosti bitne za unaprijeđenje života kao i programe participacije i inkluzije marginaliziranih skupina. Uz to, Pogon Jedinstvo želi postati mjesto svakodnevnog druženja, kulturni i društveni centar koji će namijenjem čitavoj zainteresiranoj populaciji.

DOM MLADIH | SPLIT [ex. Dom mladeži | Dom socijalističke omladine Splita]

arhitekt: Frane Grgurević | 1975. [rekonstrukcija: Dinko Peračić | Miranda Veljačić]

Dom započet 80ih godina prošlog stoljeća i danas stoji nedovršen u centru grada. Od vremena nastanka koristi se kao prostor za različite kulturno-umjetničke programe, u više ili manje organiziranom obliku. Međutim, kroz godine se preobrazio iz javne ustanove sa jasno određenim korisnicima, zaposlenima i stalnom postavom sadržaja u hibridni model koji se oslanja na trenutne inicijative koje prostore koriste i preuzimaju odgovornost za nj. Takav model pružio je potencijal mnogobrojnim udrugama i organizacijama, uglavnom usmjerenih mladima, da pronađu svoje mjesto u gradu, te da naslućuju da bi se Dom mladih mogao afirmirati kao produkcijsko i prezentacijsko središte suvremene kulture i umjetnosti, suvremeni društveno - kulturni centar, s visokom razinom kvalitete umjetničke produkcije, širokim utjecajem na kulturnu sferu grada i regije, te bi postao akter na međunarodnoj sceni naprednih kulturnih centara.

PALACH | RIJEKA [ex. Ivo Lola Ribar]

arhitekt: ? | 1969.

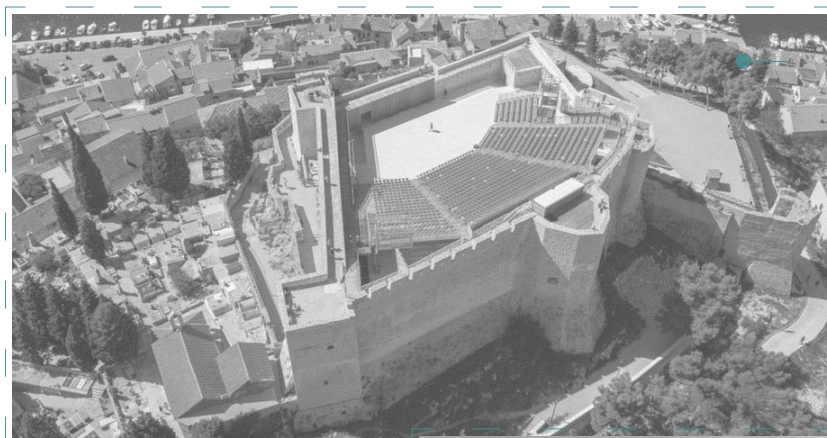
Omladinski kulturni centar osnovan je s jednostavnom misijom razvoja kulturne scene grada Rijeke i osnaživanja prostorne dostupnosti za provedbu žanrovski neograničenih glazbenih programa, studentskih radova suvremene umjetnosti, filmskih ciklusa, političkog aktivizma, te afirmacije nužnosti drugačijega pristupa organizaciji koja se temelji na dostupnosti, ravnopravnosti, jednakim mogućnostima kako za udruge, tako i za ostale korisnike Palacha koji su željeli ostvariti zamišljeno unutar klupskih prostorija. Kroz godine stječe kulturni status zahvaljujući mnogim kvalitetnim koncertima, slušaonama, foto-galerijama, izložbama slika, raznim večerima posvećenim književnosti, glazbi i alternativnoj kulturi.

ART RADIONICA LAZARETI | DUBROVNIK

arhitekt: ? | 15.st. [rekonstrukcija: ? | 1989.]

Art radionica Lazareti je kulturni i društveni centar smješten u povijeni kontekst nekadašnje pomorske karantene. Za vrijeme cjelogodišnjeg djelovanja cilj je aktivno i istraživačko bavljenje suvremenom umjetnošću, kulturnom, društvom, politikom i njihovim međuosobnostima. Djeluje prikazivanjem i podržavanjem nezavisne umjetničke produkcije i poticanjem izvaninstitucionalnog obrazovanja kroz razne udruge. Dom je koncertima, izložbama, projekcijama, konferencijama, kazališnim predstavama, performansima, javnim tribinama i drugim sadržajima za širu javnost.

TVRĐAVA SV. MIHOVILA | ŠIBENIK [ex. Kaštel sv. Mihovila]

arhitekt: ? | 13.st. [rekonstrukcija: Tomislav Krajina | 2012.]

Srednjovjekovna tvrđava sagrađena na uzvisini s pogledom na čitavu okolinu odnedavno je postala jeedan od generatora kulturnog života grada. Prostor unutar zidina oblikovan je kako bi bio adekvatan za korištenje za glazbene i scenske umjetnosti čime postaje popularno odredište, ne samo zbog svoje bogate baštine, već i zbog inovativnih kulturno-umjetničkih, edukativnih i drugih programa predstavljenih na atraktivnoj lokaciji.

KNJIŽNICA | ŠIBENIK [ex. Dom Jugoslavenske narodne armije]

arhitekt: Ivan Vitić | 1961. [rekonstrukcija: Tomislav Krajina | 2003.]

Prostor koji je sada Gradska knjižnica, dnevni boravak Šibenika i mjesto pronalaska, susreta, izložbi i predavanja do nedavno bio je zapušten. Modernistički objekt izgrađen po projektu arhitekta Vitića tek je 2005.g. prepušten na korištenje Šibenčanima nakon gotovo desetljeća i pol zapostavljanja. Prostor koji je oslobođen nakon prenamjene pruža visoku razinu transformabilnosti i prikladnost za sve vrste manifestacija za zainteresirano građanstvo, dok knjižnica postaje slojevita i bogata pogledima. Uz svakodnevne programe omogućeno je korištenje za širu javnost za potrebe raznih kulturnih zbivanja; predstavljanja knjiga, predavanja, tribina, te prezentacija.

HRVATSKI DOM | KARLOVAC [ex. Višenamjenski objekt kulture i športa | Društveno-kulturni centar]

arhitekt: Aleksandar Freudenreich | 1932.

Dom u blizini karlovačke povijesne jezgre od početka je bio osmišljen kao višenamjenski objekt kulture i sporta, stoga su kroz godine pod njegovim krovom boravili razni sportski klubovi, kazališne skupine, glazbeni sastavi, a koristio se i za koncerte, filmske projekcije, udruge mladih i slično. Ideja vodilja ovog prostora koja ga je održala u upotrebi do danas jest dati izvornu namjenu građevini kao višenamjenskom objektu za razne oblike nezavisno-kulturnih, umjetničkih i društvenih sadržaja zasnovano na današnjim potrebama kulturno-umjetničke i civilno-društvene scene.

KARLO ROJC | PULA [ex. Pomorska škola, Partizanska mašinska škola, Kasarna jugoslavenske ratne mornarice]

arhitekt: ? | 1866. [rekonstrukcija: ? | 1999.]

Kao i mnoge slične, i ovaj kulturni centar imao je razne funkcije u povijesti. Nastao kao vojna škola, bio je i vojarna i utočište ratnim izbjeglicama, a danas je dom produkcijskim prostorima, sportsko-rekreacijskim programima, klupskim i uredskim prostorima i brojnim drugim namijenjenim za polivalentno korištenje u cilju obogaćivanja svakodnevnog života korisnika. Osnovne karakteristike principa i kriterija o korištenju prostorija u kojem boravi nevjerojatan broj udruga istovremeno jesu jednakost u primjeni za sve korisnike, odgovorno i učinkovito korištenje, javnost, transparentnost i otvorenost prostora.

5.2. PRIMJERI U HRVATSKIM GRADOVIMA S MANJE OD 15.000 STANOVNIKA

DRUŠTVENI CENTAR | ČAKOVEC [ex. Vojarna Ferenc- Jozsefa]

arhitekt: ? | 1896. [rekonstrukcija: ? | 2007.]

Centar nastao iz potrebe lokalne zajednice za organizacijom i implementacijom kulturnih, društvenih i društveno-poduzetničkih programa i aktivnosti. Korištenjem dijelova postojeće vojarnje osiguran je prostor u kojem platforma može poticati demokratske i participativne prakse civilnog društva u donošenju odluka na lokalnoj razini. Ovaj projekt prepoznat je kao prilika za izgradnju uključive zajednice, te otvaranje prostora javnosti za društveni i kulturni život uz planirani Centar znanja, te brojne druge javne, ali i poslovne sadržaje na istoj lokaciji.

HRVATSKI DOM | VUKOVAR [ex. Višenamjenski objekt kulture i športa | Društveno-kulturni centar]

arhitekt: Aleksandar Freudenreich | 1922. [rekonstrukcija: ? | 2007.]

Kao i drugi slični domovi, bio je predviđen biti mjestom njegovanja hrvatske narodne kulture, hrvatskog jezika, običaja, pismenosti. Trebao je biti središtem hrvatske svijesti i centar društvenog i kulturnog života u gradu. Iako je imao prekide u radu, i trenutno predstavlja atraktivno mjesto za socijalnu interakciju. Danas je sjedište gradske Javne ustanove u kulturi, koja se u prvom redu bavi organizacijom scenskih i glazbenih događanja, dok se foaje koristi kao prostor za izložbe.

SPOMEN DOM | KUMROVEC [ex. Spomen dom boraca NOR-a i omladine Jugoslavije u Kumrovcu]

arhitekt: Ivan Filipčić | Berislav Šerbetić | 1974.

Spomen dom izgrađen je kao polivalentni sklop koji uključuju i ugostiteljsku ponudu u kojem su se mogli održavati razni sastanci, seminari i proslave. Sadržavao je kongresni centar, muzej, kino dvoranu, hotel i znanstveno-studijski dio, a jedan period je u njemu bila i Politička škola, te je čak bio korišten kao smještaj za prognanike. Trenutno se ne koristi u originalne svrhe zbog derutnog stanja u koje je došao kroz godine zapostavljanja, no i dalje se posjećuje iako je izvan mjesta.

SPOMEN DOM | PAZIN [ex. Spomen dom sjedinjenja i slobode svih naroda i narodnosti na ovom prostoru]

arhitekt: ? | 1974.

Od početaka Dom je zamišljen kao polivalentno kulturno zdanje koji bi se svakodnevno mogao ostvarivati kroz mnogobrojne kulturno-umjetničke, obrazovne i druge programe okupljajući u svojim prostorima posjetitelje svih generacija. Danas ga koristi Pučko otvoreno učilište skupa s Glazbenom školom zbog čijih sadržaja je on postao zatvoren za javnost, no dijelovi se i dalje mogu koristiti za plesne, glazbene i sportske aktivnosti.

KULTURNI CENTAR | KOMIŽA [ex. Dom Jugoslavenske narodne armije]

arhitekt: Ivan Vitić | 1967.

Paviljon kao dopuna vojarne JNA devastiran devedesetih godina prošlog stoljeća opet je zasjao u originalnom zdanju, snažne skulpturalnosti i modernističkog oblikovanja. Funkcionalno se prostor nije promijenio, bio je prije, kao što je i sada, namijenjen za sve aktivnosti vezane uz kulturu i šire potrebe lokalne zajednice što je omogućeno fleksibilnom organizacijom tlocrta. Naglasak se stavlja na mlade, osobito s ciljem organiziranja raznih radionica u želji za aktiviranjem malog otočkog grada.

DOM MLADIH | SINJ

arhitekt: ? | ?

Sinjski Dom izgrađen je 80ih godina prošlog stoljeća u želji stanovnika za prostorom u kojem bi se mogao odvijati čitav spektar kulturnih, sportskih te edukacijskih aktivnosti koje bi išle ruku pod ruku s raznim organizacijama, knjižnicom i brojnim udrugama. Nakon privatizacije tog prostora, Sinjani su pokazali da društveni centar živi u ljudima, ne u objektu pa je stoga nastavljena tradicija organiziranja događanja u improviziranim prostorima u bivšoj vojarni koje egzistiraju zahvaljujući složnosti svih korisnika.

6. POPIS LITERATURE

DAVOR MIŠKOVIĆ | DEA VIDOVIĆ | ANA ŽUVELA, **Prema institucionalnom pluralizmu : Razvoj društveno - kulturnih centara**, u: Radna bilježnica za društveno-kulturne centre, Zaklada *Kultura nova*, Zagreb, 2015.

TATJANA ŠARIĆ | MARIJANA JUKIĆ, **Prilog proučavanju povijesti omladinskih organizacija na temelju fonda republičke konferencije socijalističkog saveza omladine hrvatske (1942-1990)**, u: *Arhivski vjesnik*, Vol. 56 No. 1, 2013., Zagreb

TEA DUJMIĆ, **Grčka i rimska arhitektura**, u: *FFOS Repozitorij*, Osijek, 2017.

SONJA ŠVEC ŠPANJOL | ANDREA VUJNOVIĆ, **Centri za kulturu – paradigme prošlosti ili potencijal budućnosti**, <https://bit.ly/216G112>, pristupljeno ožujak, 2019.

ANA ABRAMOVIĆ, **Pitanje sudjelovanja u kulturnim aktivnostima stvar je pravedne distribucije javnih sredstava i jačanja kulturne infrastrukture namijenjene zajedničkom korištenju**, u: *Prostor je tu i kultura je naša*, 2014, <https://www.kulturpunkt.hr/content/prostor-je-tu-i-kultura-je-nasa>, pristupljeno ožujak, 2019.

WIKIWAND, http://www.wikiwand.com/hr/Aleksandar_Freudenreich, pristupljeno ožujak, 2019.

WIKIPEDIJA, <https://bit.ly/2P38rtt>, pristupljeno ožujak, 2019.

WIKIPEDIJA, <https://bit.ly/2G4CPje>, pristupljeno ožujak, 2019.

WIKIPEDIJA, https://en.wikipedia.org/wiki/Roman_Forum, pristupljeno ožujak, 2019.

WIKIPEDIJA, <https://en.wikipedia.org/wiki/Agora>, pristupljeno ožujak, 2019.

HRVATSKI DOM PETRINJA, <https://www.hd-petrinja.hr/>, pristupljeno ožujak, 2019.

OPĆINA ORIOVAC, <https://bit.ly/2Vy1yD9>, pristupljeno ožujak, 2019.

POGON, <https://www.pogon.hr/o-nama/tko-smo/otvorena-platforma/>, pristupljeno ožujak, 2019.

DIANA MAGDIĆ, **Tijek obnove bivše tvornice Jedinstvo**, <https://bit.ly/2WZ8BVG>, pristupljeno ožujak, 2019.

MKC SPLIT, <http://mkcsplit.hr/dom-mladih/>, pristupljeno ožujak, 2019.

MOLEKULA, <http://www.molekula.org/prostori/okc-palach/>, pristupljeno ožujak, 2019.

WIKIPEDIJA, https://hr.wikipedia.org/wiki/Art_radionica_Lazareti, pristupljeno ožujak, 2019.

TVRĐAVA SV.MIHOVILA, <http://svmihovil.sibenik.hr/>, pristupljeno ožujak, 2019.

WIKIPEDIJA, <https://bit.ly/2D50GhT>, pristupljeno ožujak, 2019.

P.Š., **Arhitekt Krajina Šibenčanima ispričao kako je Dom JNA prenamijenjen u Gradsku knjižnicu**, Najznačajnije Vitićevo ostvarenje , 2017., <https://bit.ly/2G301yb>, pristupljeno ožujak, 2019.

KAOPERATIVA, <http://kaoperativa.org/hrvatski-dom/>, pristupljeno ožujak, 2019.

DUNJA IVIČIĆ, **Povijest kulturno – društvenog centra „Karlo Rojc“ u Puli**, u: *Repozitorij Sveučilišta Jurja Dobrile*, Pula, 2016.

ROJC, <https://rojcneta.pula.org/index.php/hr/dcrojc/o-nama>, pristupljeno ožujak, 2019.

DRUŠTVENI CENTAR ČAKOVEC, <https://drustvenicentar.hr/o-nama/>, pristupljeno ožujak, 2019.

DRUŠTVENI CENTAR ČAKOVEC, <https://bit.ly/2OYeorN>, pristupljeno ožujak, 2019.

MATIJA MRAKOVČIĆ, **Budućnost Društvenog centra Čakovec nalazi se između potraživanja države, podrške lokalnih vlasti i rada civilnog sektora na zasnivanju samoodrživog modela korištenja javnog resursa**, Prostora ima za sve, <https://www.kulturpunkt.hr/content/prostora-ima-za-sve>, pristupljeno ožujak, 2019.

HRVATSKI DOM VUKOVAR, <https://www.hrvatskidomvukovar.hr/>, pristupljeno ožujak, 2019.

BORIS OREŠIĆ, **KUMROVEC, MJESTO KOJE DRŽAVA NE VOLI Zagreb se odriče Titova trga, u njegovo rodno selo hrle turisti, načelnik kojeg podržava HDZ: 'Ponosimo se njime'**, 2017., <https://bit.ly/2UITUZ7>, pristupljeno ožujak, 2019.

NENAD ČAKIĆ, **Spomen dom u Pazinu proslavio 30. rođendan**, 2011., <https://bit.ly/2UFFfOD>, pristupljeno ožujak, 2019.

ANTE MARDEŠIĆ, **Feniks u Komiži**, Kulturni centar Ivan Vitić, u: *ORIS*, No. 83, 2013., Zagreb

MATIJA MRAKOVČIĆ, **Mate Maleš govori o više od deset godina sinjske udruge S.K.U.P, suradnjama na sceni, nekadašnjem društveno-kulturnom centru te skvotiranoj vojarni u centru grada**, Koraci ka promjeni, <https://www.kulturpunkt.hr/content/koraci-ka-promjeni>, pristupljeno ožujak, 2019.

Makarska je manji priobalni grad na dodiru Jadranskog mora i planine Biokovo s 13.000 stanovnika.

Smještena je centralno u Makarskoj rivijeri, mikroregiji koja se proteže od Brela na samom zapadu do Gradca na istoku u dužini od 53km, a smatra se drugim najvažnijim gradom srednje Dalmacije. Svojom položajem na magistralnoj poveznici Splita i Dubrovnika osigurala si je prvo tranzitni status, a zatim postaje i popularno turističko odredište čime turizam postaje i glavna gospodarska djelatnost.

Samo gradsko područje nastalo je u uvali između dva poluotoka, sv. Petar i Osejava, između kojih se i danas čita povijest ovog mjesta dok se širenje nastavilo u smjeru istoka i zapada prateći obalnu liniju.

Gledano s povijesnog stajališta Makarska postoji od 16.st kada se po prvi put spominje u dokumentima, dok manje naselje, Makar, po kojem je dobila ime postoji već od 4.st.

Kroz prošlost se mijenjanem vladara i politike mijenjao i izgled Makarske, bila je obnavljanja, nadopunjavana i širena ovisno o tadašnjim potrebama. Ipak, većinu vremena prati je malobrojnost stanovništva sve do 70-ih godina prošlog stoljeća kada se popularizira i razvija turizam.

Danas je Makarska atraktivna turistička destinacija zbog svojih prirodnih ljepota, raznolike ponude sadržaja, te klimatskih karakteristika, dok se istovremeno definirala kao gospodarsko i društveno središte Makarskog primorja.

SVETIŠTE VEPRIC
BOTANIČKI VRT KOTIŠINA
KAŠTEL KOTIŠINA

OŠ STJEPANA IVIČEVIĆA

MAKARSKA ZVJEZDARNICA

GRADSKI MUZEJ MAKARSKA | ARHEOLOŠKA | KULTURNO-POVIJESNA | ETNOGRAFSKA | NOVIJA POVIJEST
LJETNA POZORNICA KINA MEDITERAN
GRADSKA GALERIJA ANTUNA GOJAKA
KONKATEDRALA SV. MARKA

MUZEJ RIBA, RAKOVA I ŠKOLJAKA

GRADSKA KNJIŽNICA
GROBLJE SV. KRIŽA
FRANJEVAČKI SAMOSTAN | MALAKOLOŠKI MUZEJ

ODABRANA LOKACIJA

SŠ FRA ANDRIJE KAČIĆA MIOŠIĆA | SREDNJA STRUKOVNA ŠKOLA
GRADSKA SPORTSKA DVORANA

Iako se karakterizira kao mali grad, Makarska se može pohvaliti brojem kulturnih sadržaja smještenih u samom gradskom centru. Raznolikost koja se nudi smještanjem svakog od njih u postojeću izgradnju prvotno druge namjene naglašava potrebu za još većim brojem sličnih objekata na čitavom gradskom području.

Lokacija u širem gradskom centru osigurava visoku stopu posjećenosti svih struktura društva. Povoljan položaj u odnosu na gradsku jezgru na udaljenosti od tek nekoliko stotina metara uvjetuje blizinu centra različitim profilima mogućih posjetitelja, dok se istovremeno oslobađa od pravila koje su nameću u šticećenim zonama.

U neposrednoj blizini nalaze se objekti različitih namjena čiji se sadržaji svakodnevno koriste i doprinose atraktivnosti lokacije. Istočno od planiranog objekta smještene su Srednja strukovna škola, te SŠ fra Andrije Kačića Miošića u čijem sklopu djeluje i ogranak osnovne škole.

S južne strane započeta je izgradnja prvog većeg šoping centra u Makarskoj, odmah uz kompleks sportskih terena i Gradsku sportsku dvoranu u čijem se sklopu nalaze i sportski bazeni i brojni klubovi.

Zapadno u odnosu na lokaciju je nedavno renovirano Gradsko groblje sv. Križa, dok se stambena i mješovita izgradnja nalazi na sjevernoj i djelomično istočnoj strani.

Svaki od tih sadržaja smjestio se u objekte čiji se gabariti smatraju većima u Makarskoj što nameće poštivanje unaprijed postavljenih urbanističkih težnji, ne samo dimenzijom, već i položajem u odnosu na kružni tok u središtu određujući uvlačenje objekta od razine ulice.

Osim urbanističkih obilježja, okolni sadržaji predodređuju i visok intezitet pješačkih i kolnih kretanja uz rubove i kroz samu odabranu zonu. Režimi u kojem se oni izmjenjuju po prioritetu i jačini, ne samo u tijeku jednog dana, već i na godišnjoj bazi potenciraju predloženu lokaciju kao sljedeći landmark u slici grada.

Koncentracija korisnika koja nastaje zahtjeva široku lepezu programa i sadržaja koji trebaju biti ponudeni kako bi se zadovoljive potrebe i želje za poticanjem kulturne edukacije i sudjelovanja u raznim aktivnostima koja bi omogućila izvanrednu priliku mladima za širenje vidika i ostvarivanje osobnih ciljeva, dok se istovremeno starijem stanovništvu treba pružiti opcija da usavrše neke vještine ili nauče nove.

Sukladno tome kulturni centar je odabran kao tema u kojoj bi se susrele kino projekcije, manifestacije, koncerti, predstave i izložbe pod istim krovom s raznim radionicama i tečajevima i time zasigurno regenerirali društvo.

intezitet pješaka

intezitet vozila

MUZEJ UMJETNOSTI | SAO PAULO

arhitekt: Lina Bo Bardi | 1968.

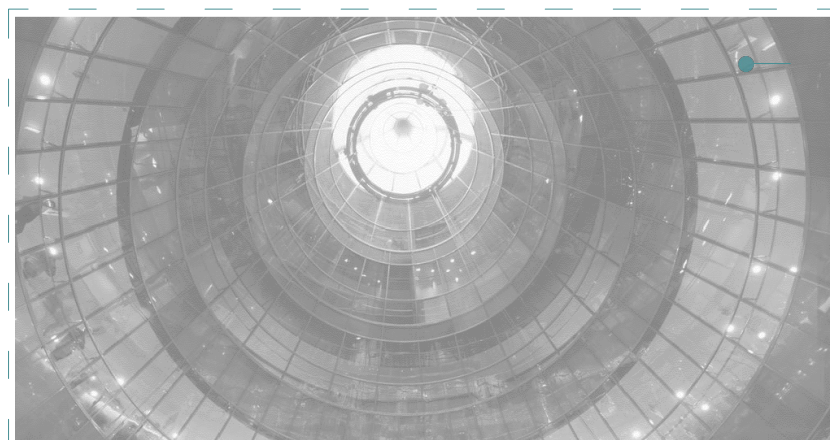
Odizanjem muzeja od razine poda, odnosno ulice stvara se veliki javni trg. Volumen muzeja postaje time nadstrešnica koja omogućava korištenje prostora neovisno o dobu dana, a ulica ostaje otvorena i neometana.

NEUE STAATSGALERIE | Stuttgart

arhitekt: James Stirling | 1977.

Tema rotunde u središtu građevine kao mjesta susreta između posjetitelja i prolaznika omogućuje da umjetnost bude viđena neplanirano i spontano, kroz prostore gdje se ne očekuje.

GALERIES LAFAYETTE | Berlin

arhitekt: Jean Nouvel | 1991.

Postavljanjem prodora u zgradu ona se dinamizira, stvaraju se novi odnosi među posjetiteljima i prostorima. Ispunjavanje prostora prazninom omogućuje konstantnu izmjenu vizura, doživljaja i informacija.

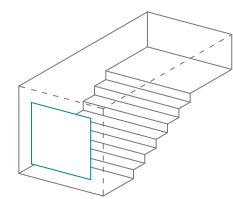
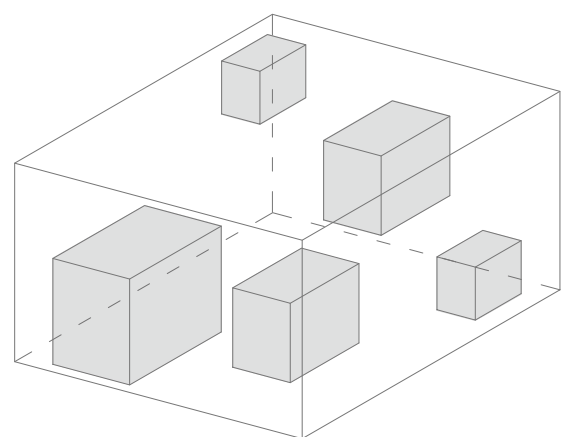

KUNSTHAUS BREGENZ | Bregenz

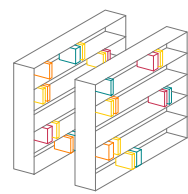
arhitekt: Peter Zumthor | 1990.

Oblačenjem muzeja u staklenu fasadu neovisnu o nosivom sustavu čini čitavu zgradu svjetlijskom u prostoru. Po danu reflektira svoj okoliš, dok se po noći nazire umjetnost u njoj.

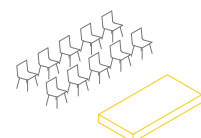
PROGRAMI

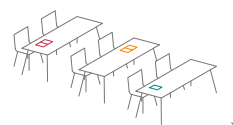
KINO DVORANA

KNJIŽNICA

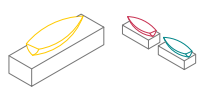
POZORNICE

UČIONICE

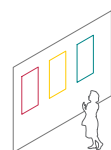
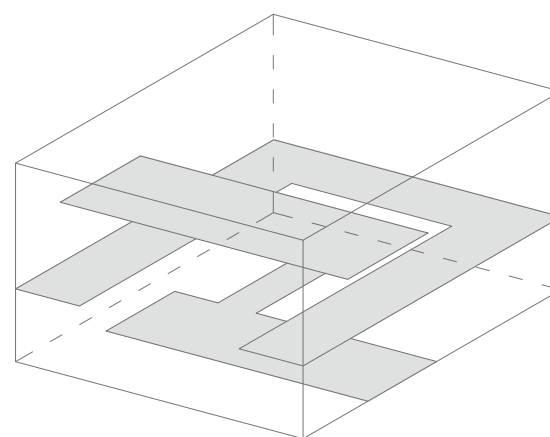

RADIONICE

MAKETARNICE

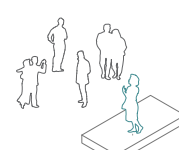
PROSTOR IZMEĐU

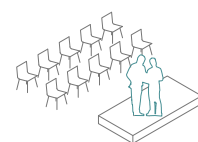
IZLOŽBE

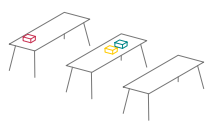
PREDSTAVLJANJE KNJIGA

KONCERTI

PREDSTAVE

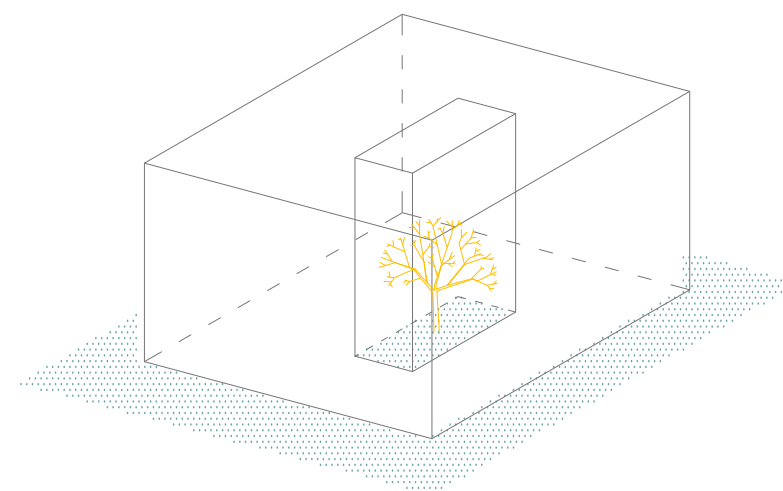

SAJMOVI

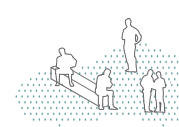

DRUŽENJE

ZELENE ZONE

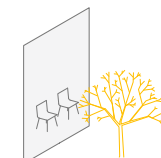
ODMARANJE

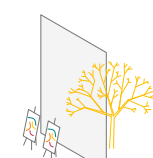
DRUŽENJE

KONCERTI NA OTVORENOM

VIZUALNI KONTAKT

INSPIRACIJA

KREATIVNE RADIONICE

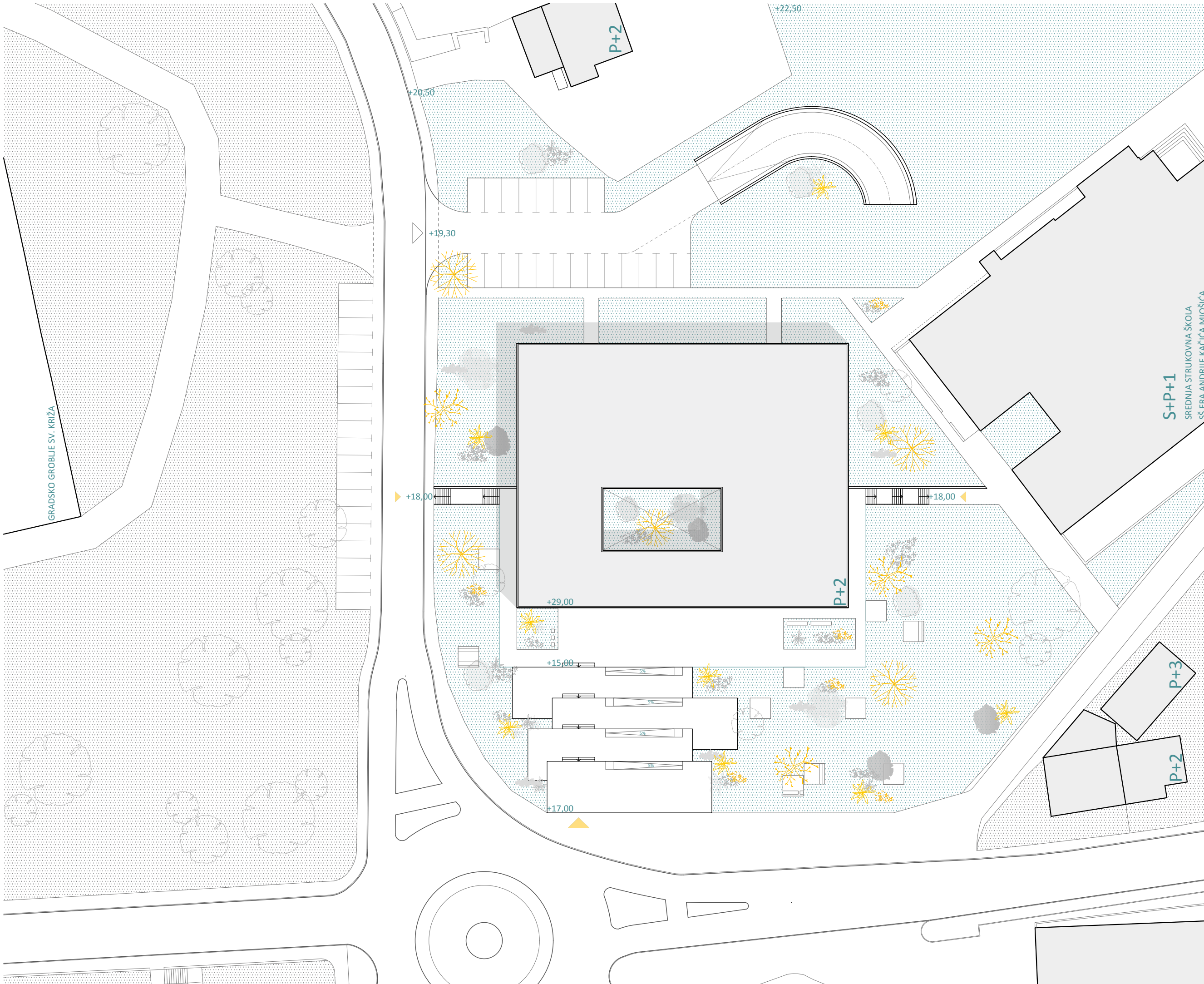

SITUACIJA

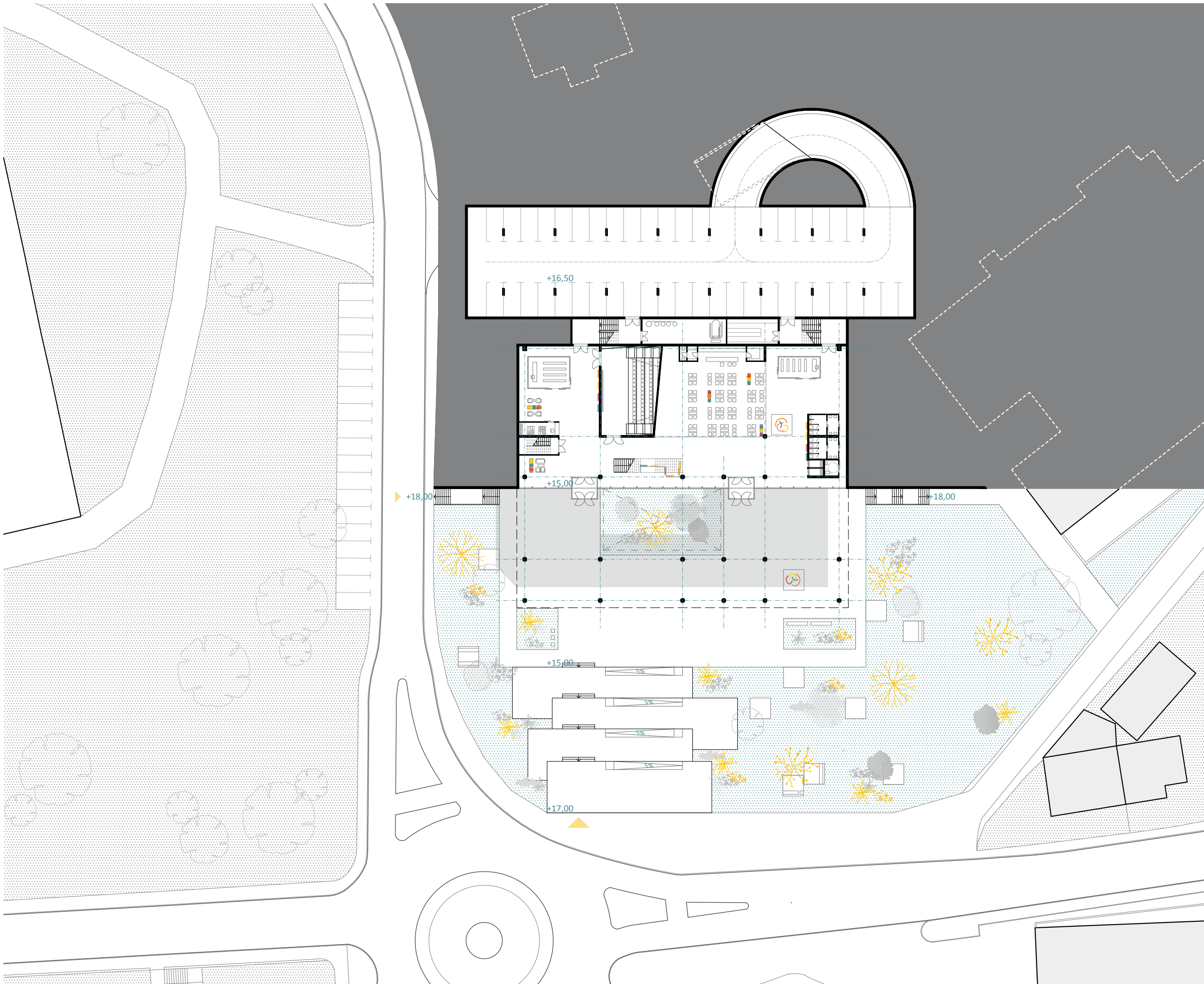

1:2000

- izgrađeni objekti
- travnate površine
- betonirane površine
- glavni ulaz
- sporedni ulaz
- kolni pristup

- izgrađeni objekti
- travnate površine
- betonirane površine
- glavni ulaz
- sporedni ulaz
- kolni pristup
- ispod razine +15,00

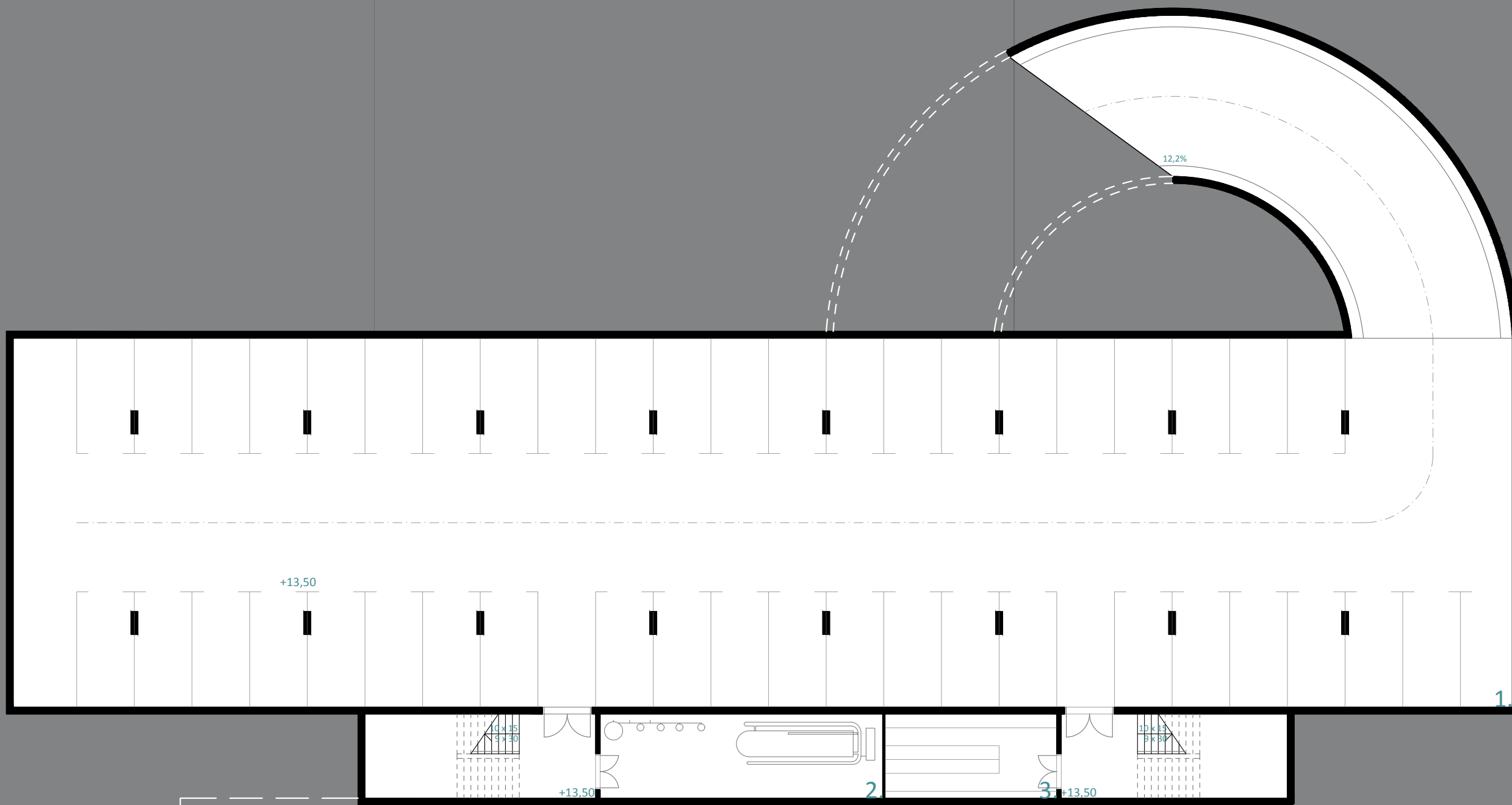
SITUACIJA

1:500

- 1. garaža (45PM)
- 2. kotlovnica
- 3. spremište

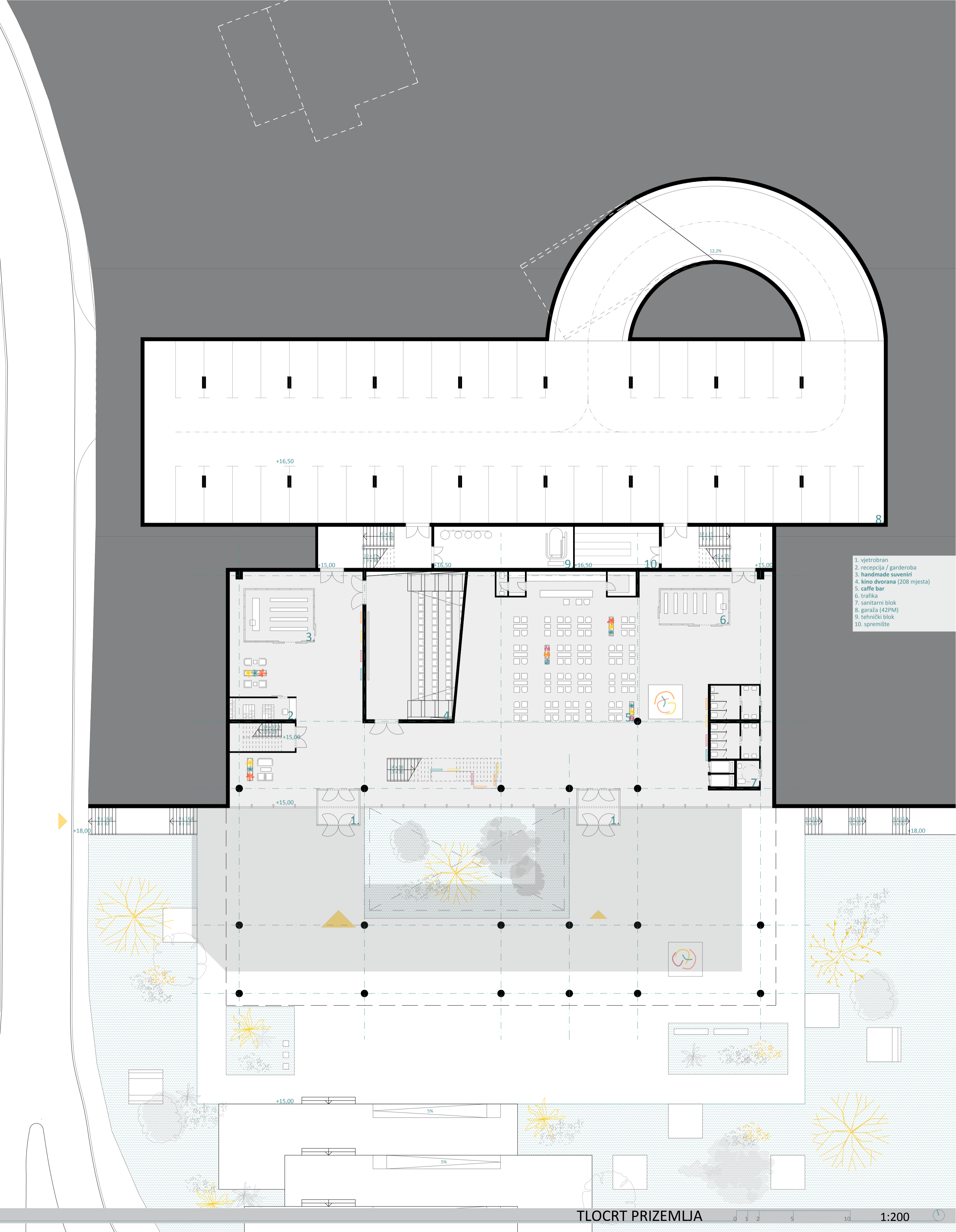

TLOCRT GARAŽE

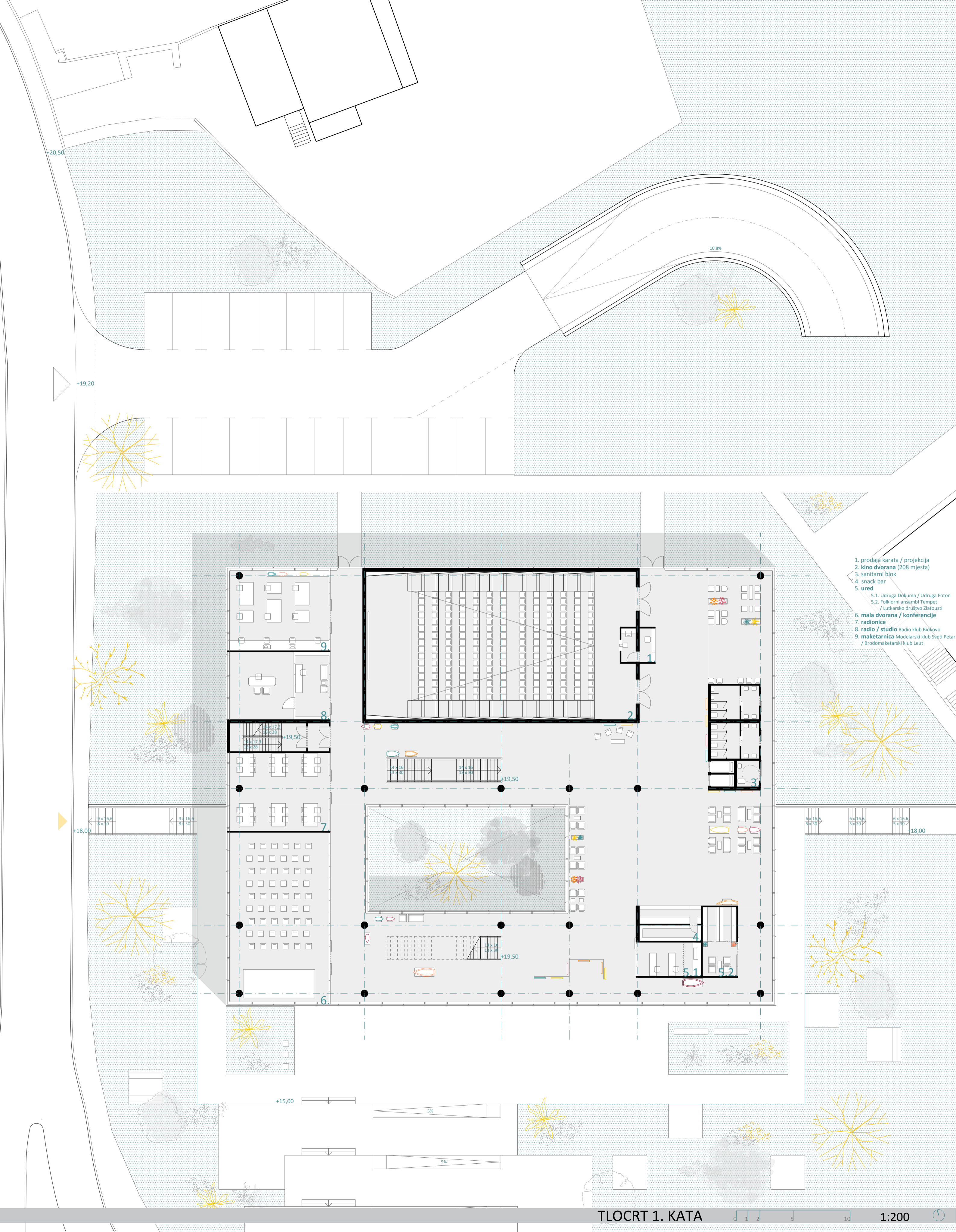

1:200

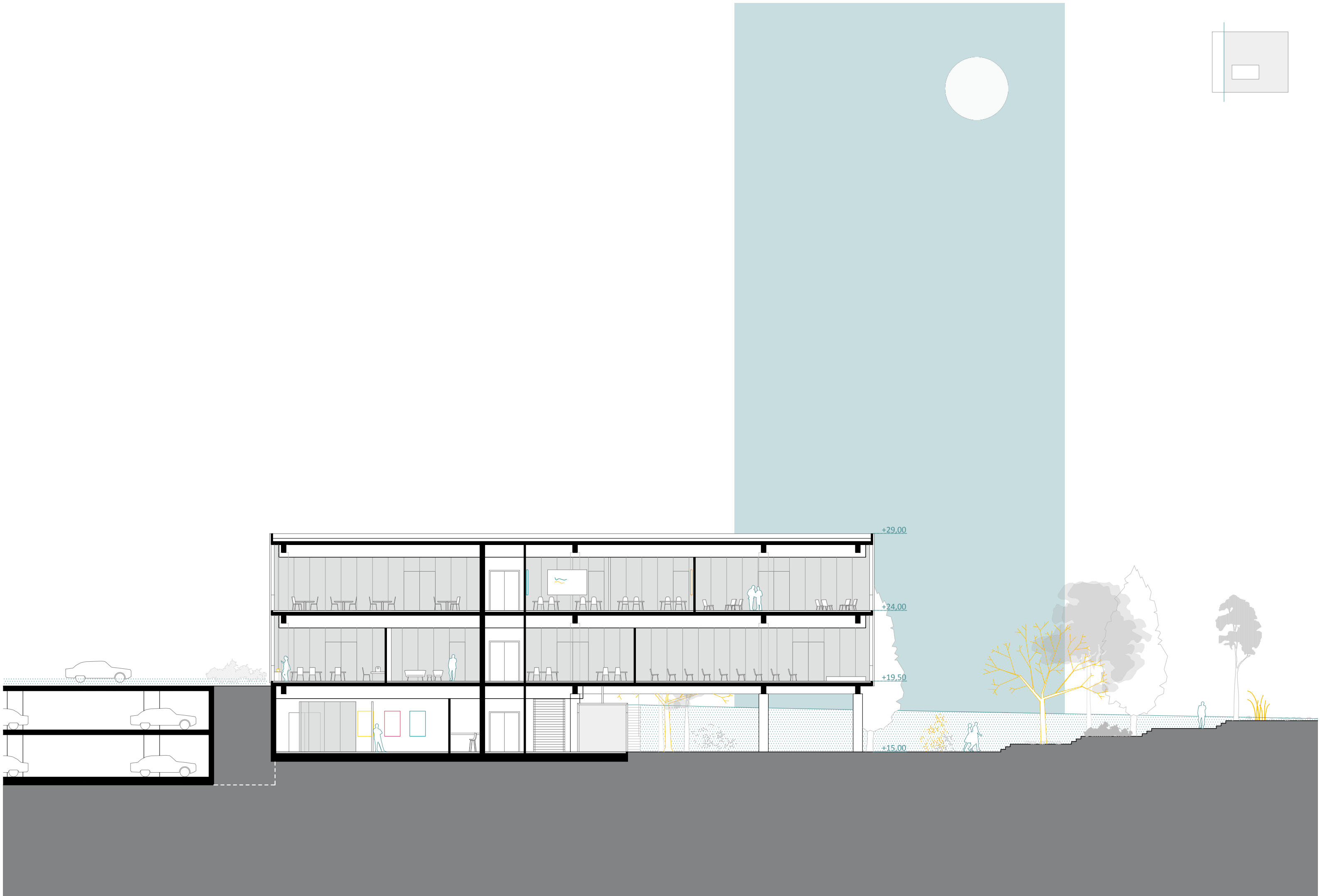
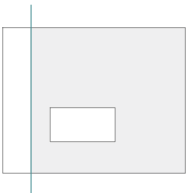
- 1. vjetrobran
- 2. recepcija / garderoba
- 3. handmade suvenirni
- 4. kino dvorana (208 mjesta)
- 5. caffe bar
- 6. trafika
- 7. sanitarni blok
- 8. garaža (42PM)
- 9. tehnički blok
- 10. spremište

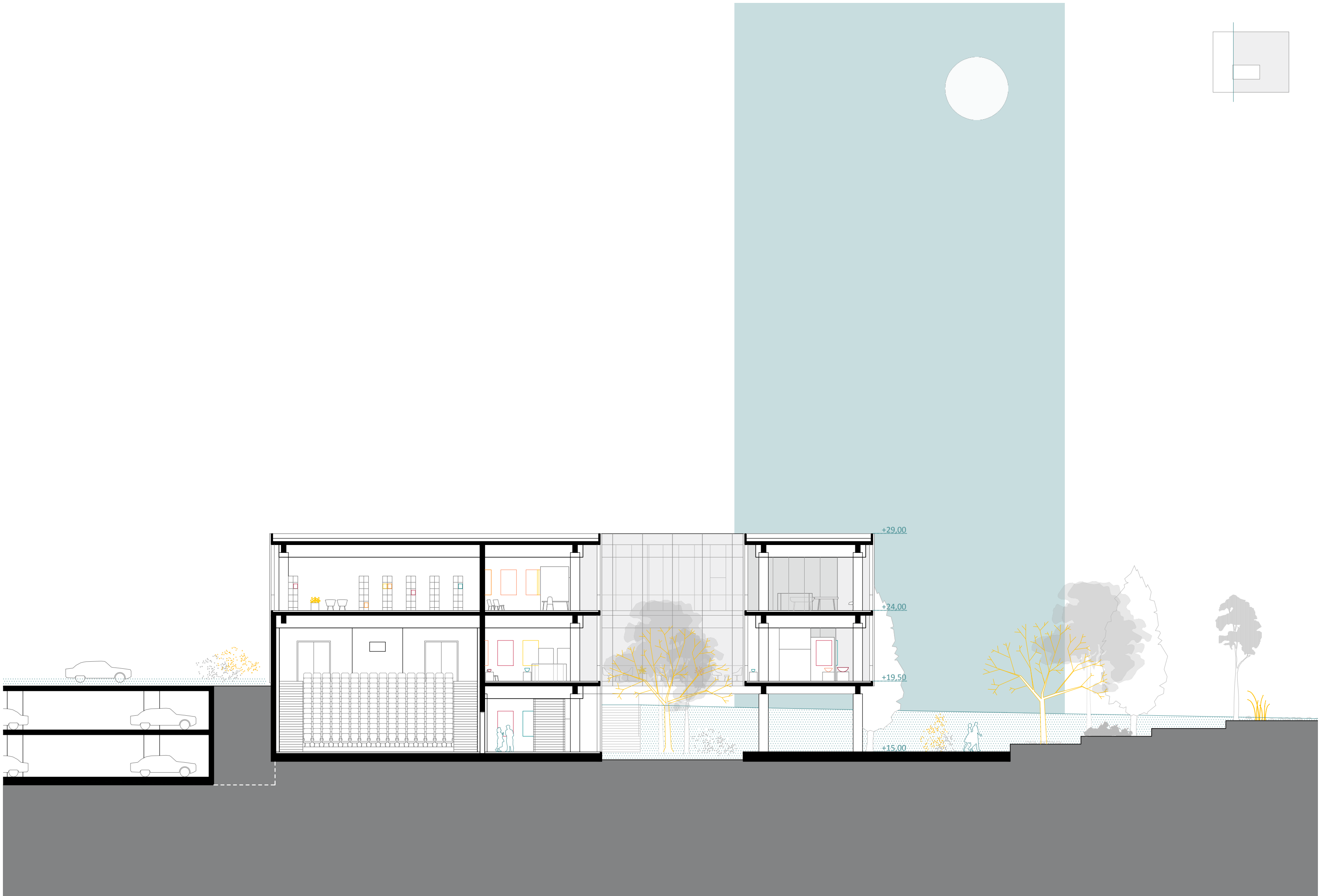
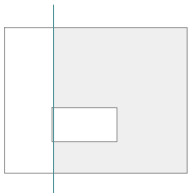

- 1. prodaja karata / projekcija
- 2. kino dvorana (208 mjesta)
- 3. sanitarni blok
- 4. snack bar
- 5. ured
 - 5.1. Udruga Dokuma / Udruga Fotom...
 - 5.2. Folkorni ansambl Tempet / Lutkarsko društvo Zlatousti
- 6. mala dvorana / konferencije
- 7. radionice
- 8. radio / studio Radio Klub Biokovo
- 9. maketarnica Modelarski klub Sveti Petar / Brodomaketarski klub Leut

- 1. radionice
- 2. učionica
- 3. čitaonica
- 4. Gradska knjižnica
- 5. prostor za sastanke
- 6. sanitarni blok
- 7. ured
- 7.1. Škola stranih jezika Lingua
- 7.2. Savjetovanje Lanterna
- 7.3. Udruga Milan Ožić Mike
- 7.4. direktor centra
- 7.5. administracija centra

+29.00

+24.00

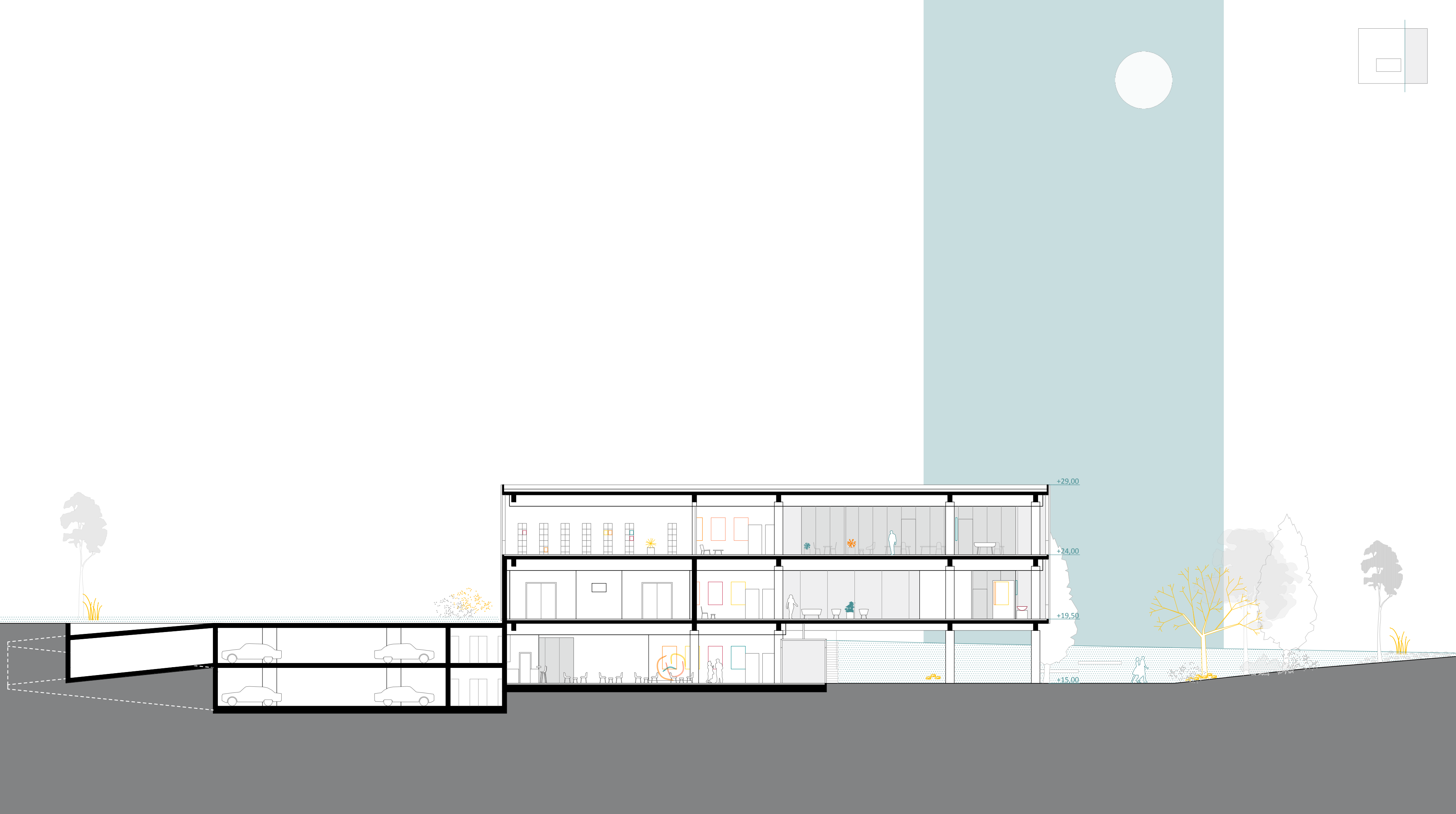
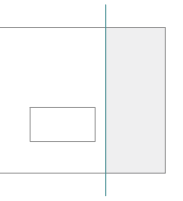
+19.50

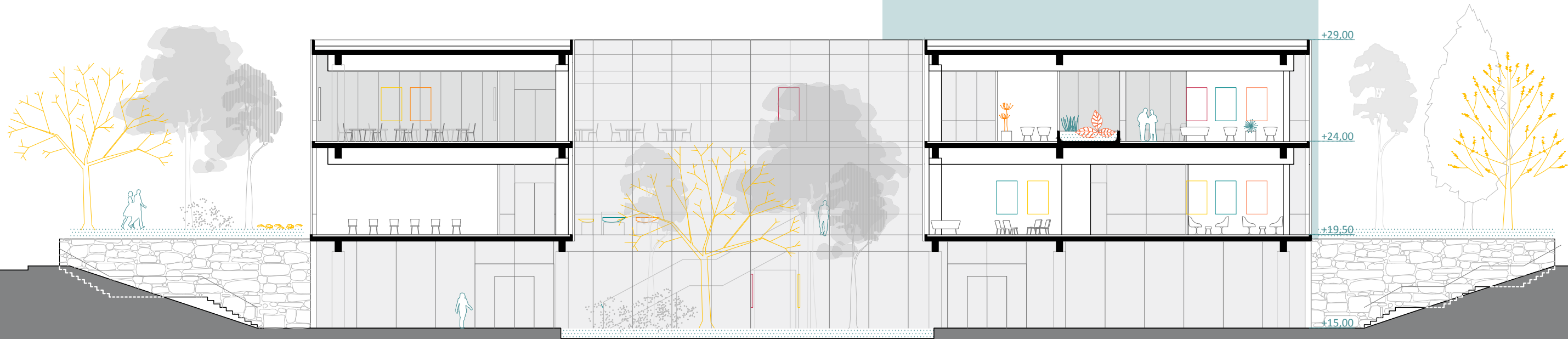
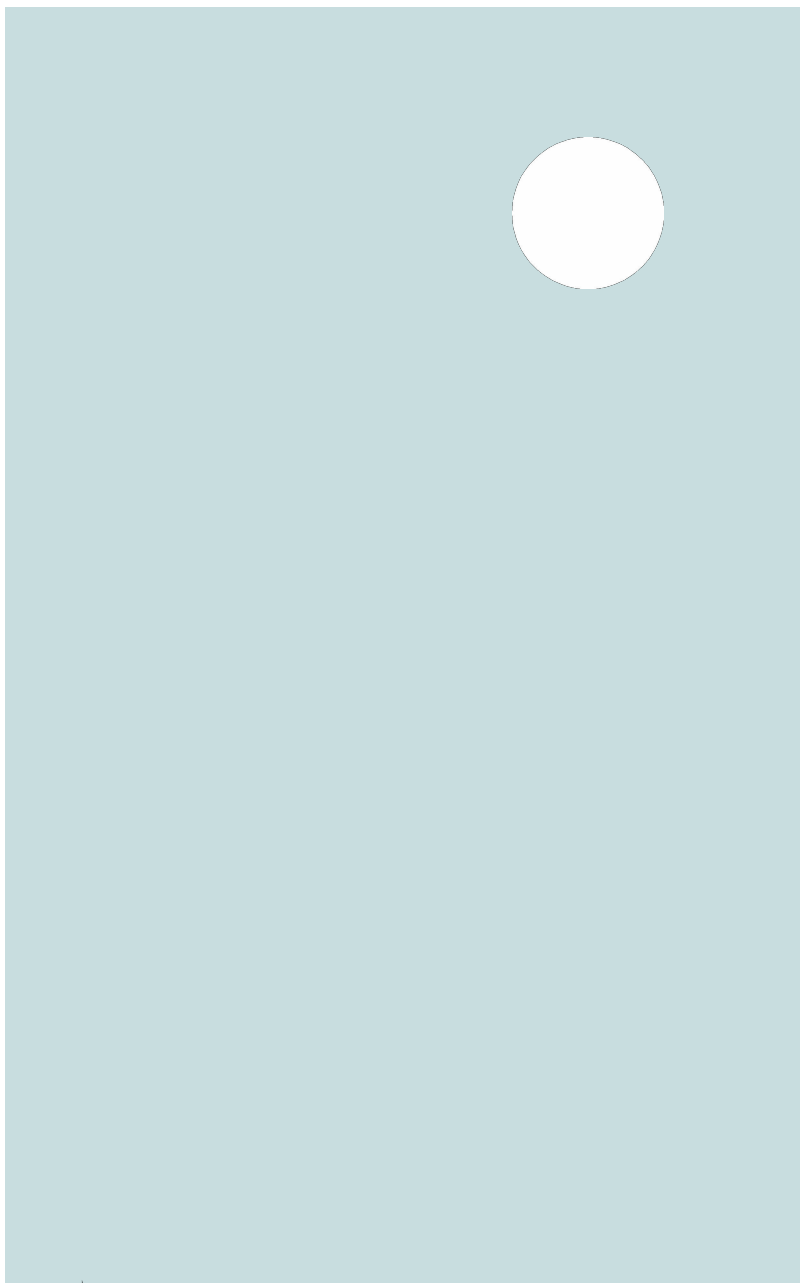
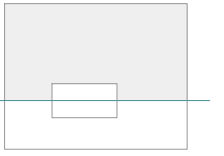
+15.00

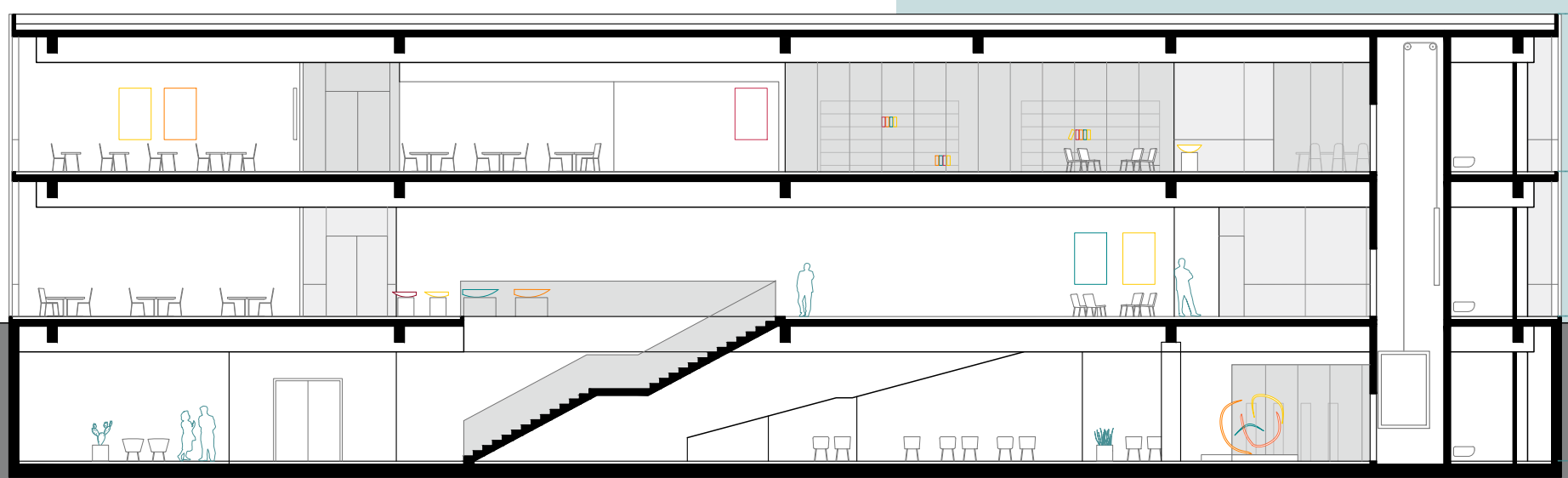
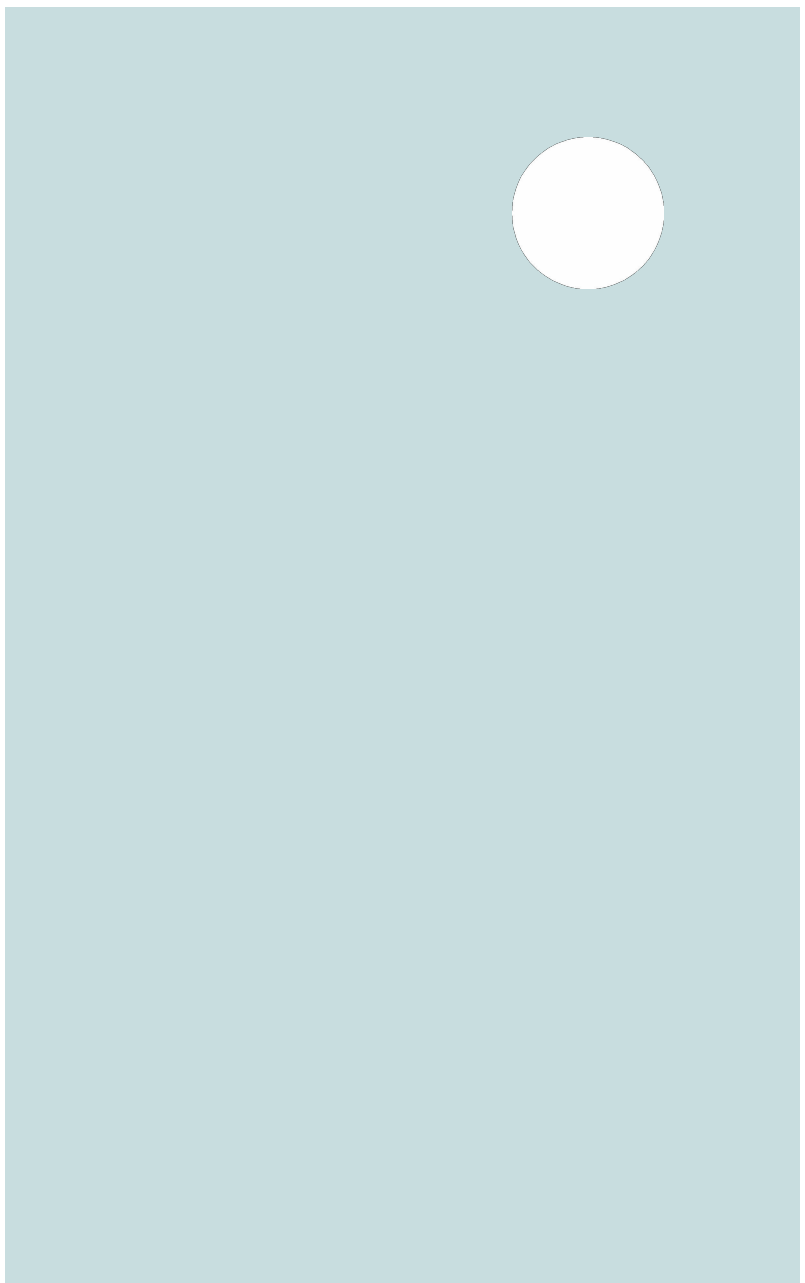
PRESJEK

0 1 2 5 10

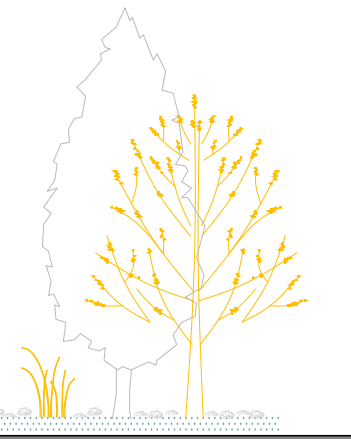
1:200

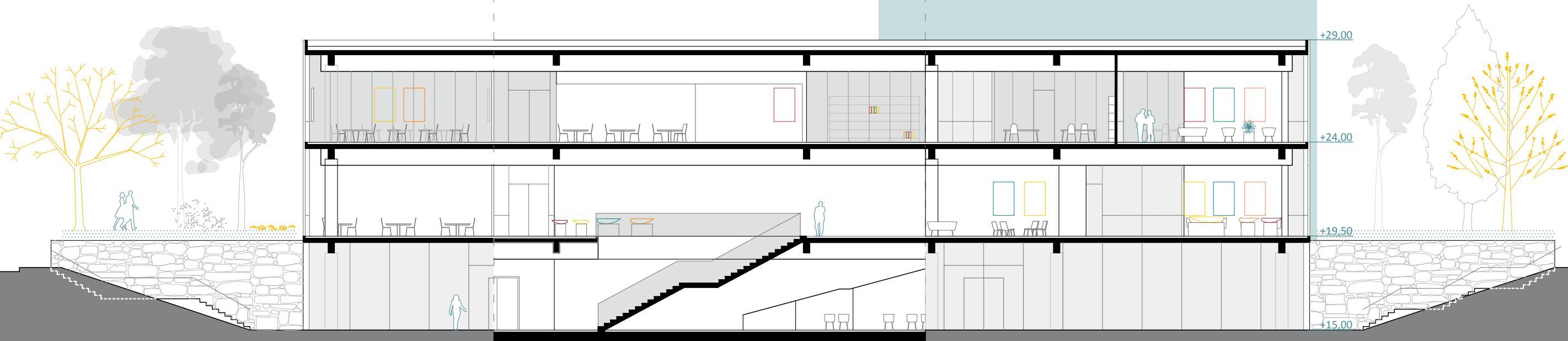
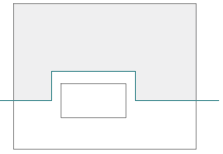
+29,00
+24,00
+19,50
+15,00

PRESJEK

0 1 2 5 10

1:200

+29,00

+24,00

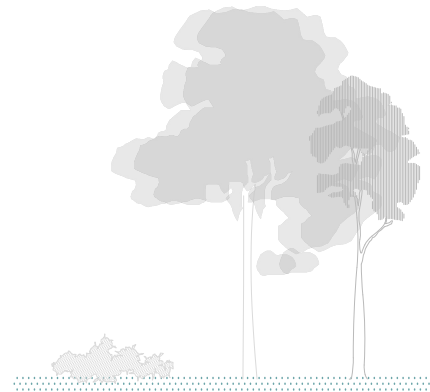
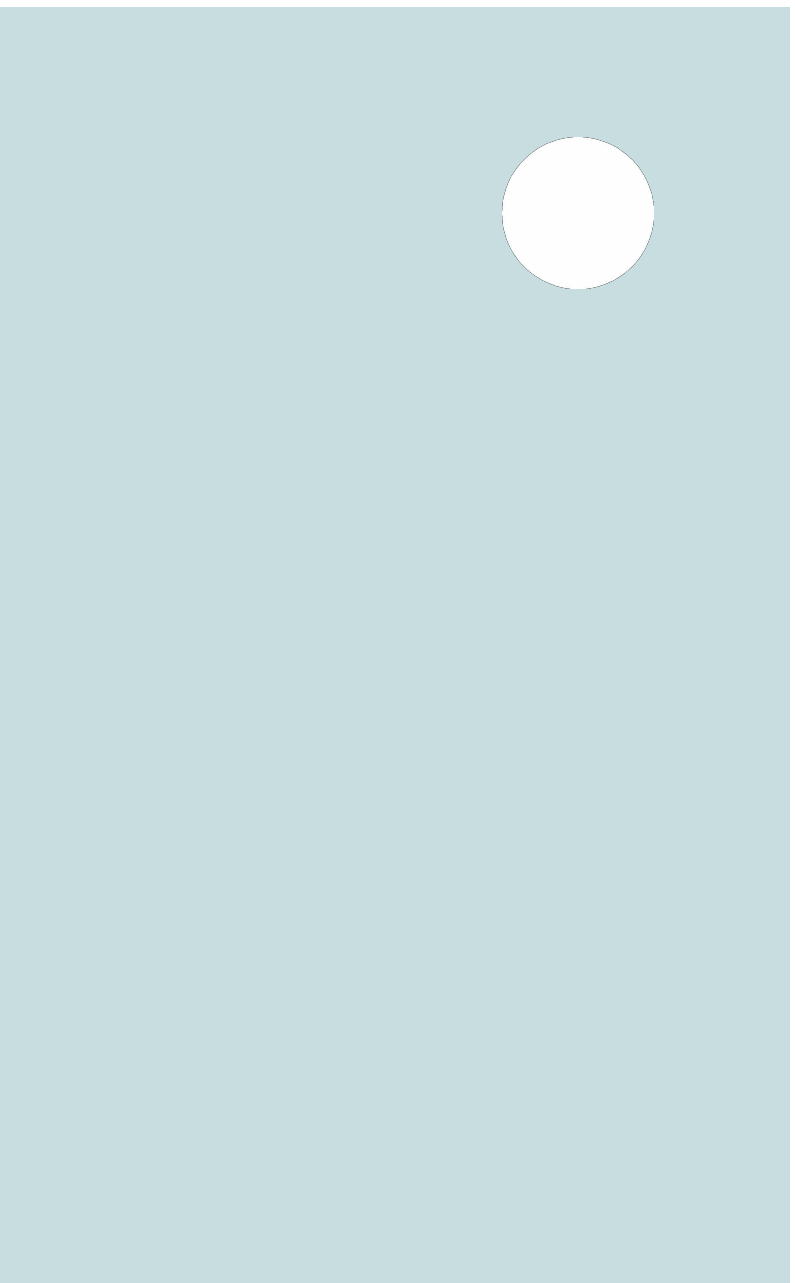
+19,50

+15,00

PRESJEK

0 1 2 5 10

1:200

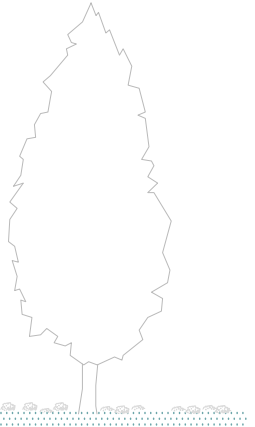

+29,00

+24,00

+19,50

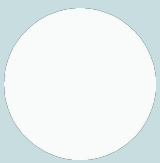
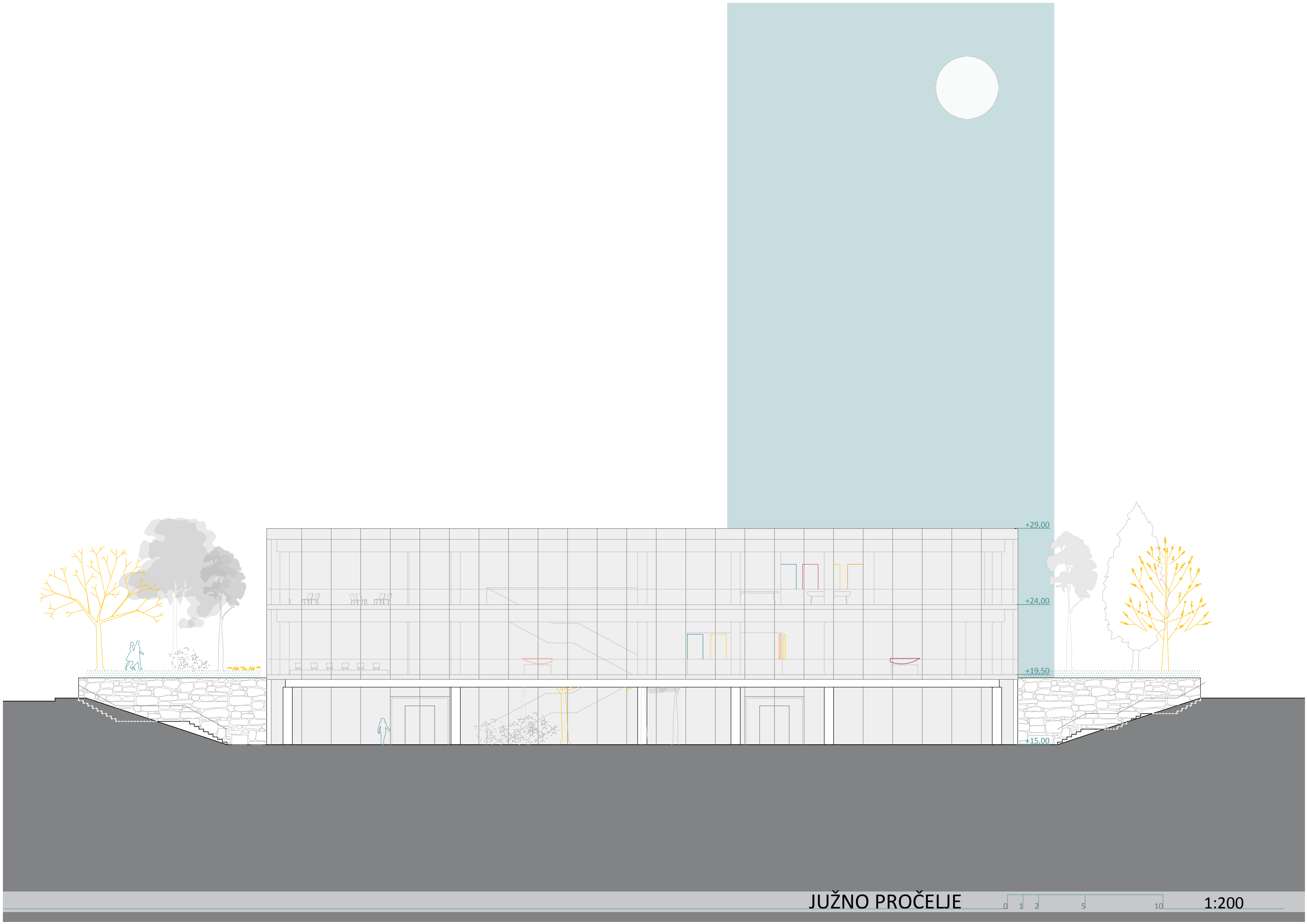
+15,00

PRESJEK

0 1 2 5 10

1:200

+29,00

+24,00

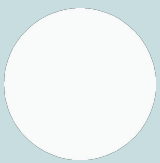
+19,50

+15,00

JUŽNO PROČELJE

0 1 2 5 10

1:200

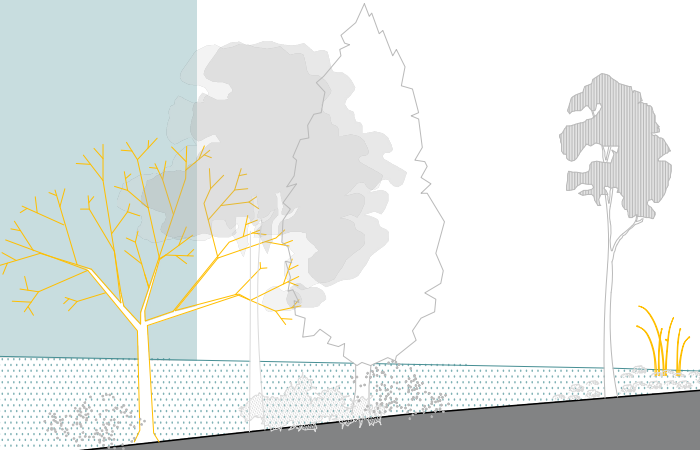
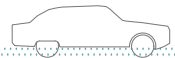

+29,00

+24,00

+19,50

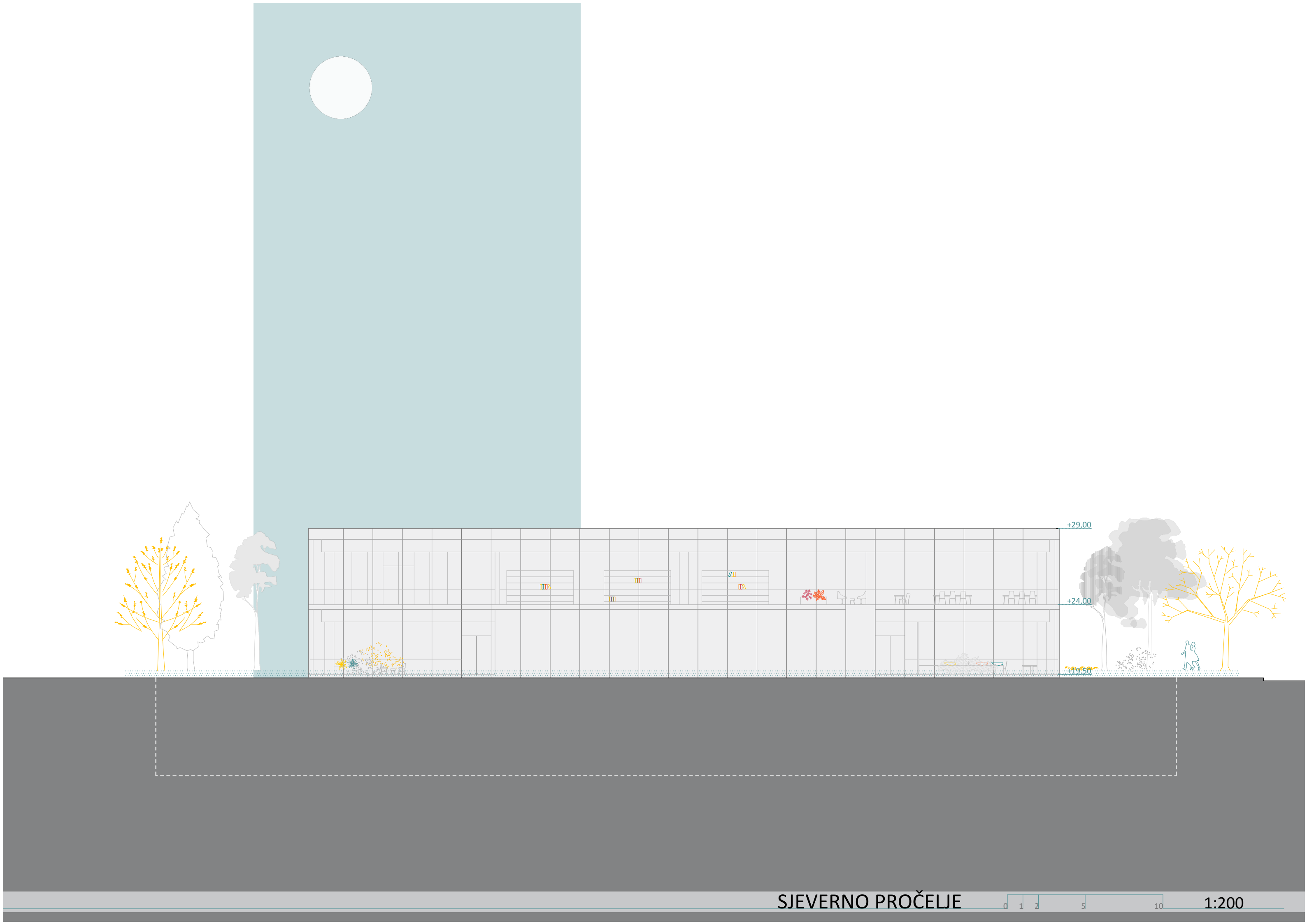
+15,00

ISTOČNO PROČELJE

0 1 2 5 10

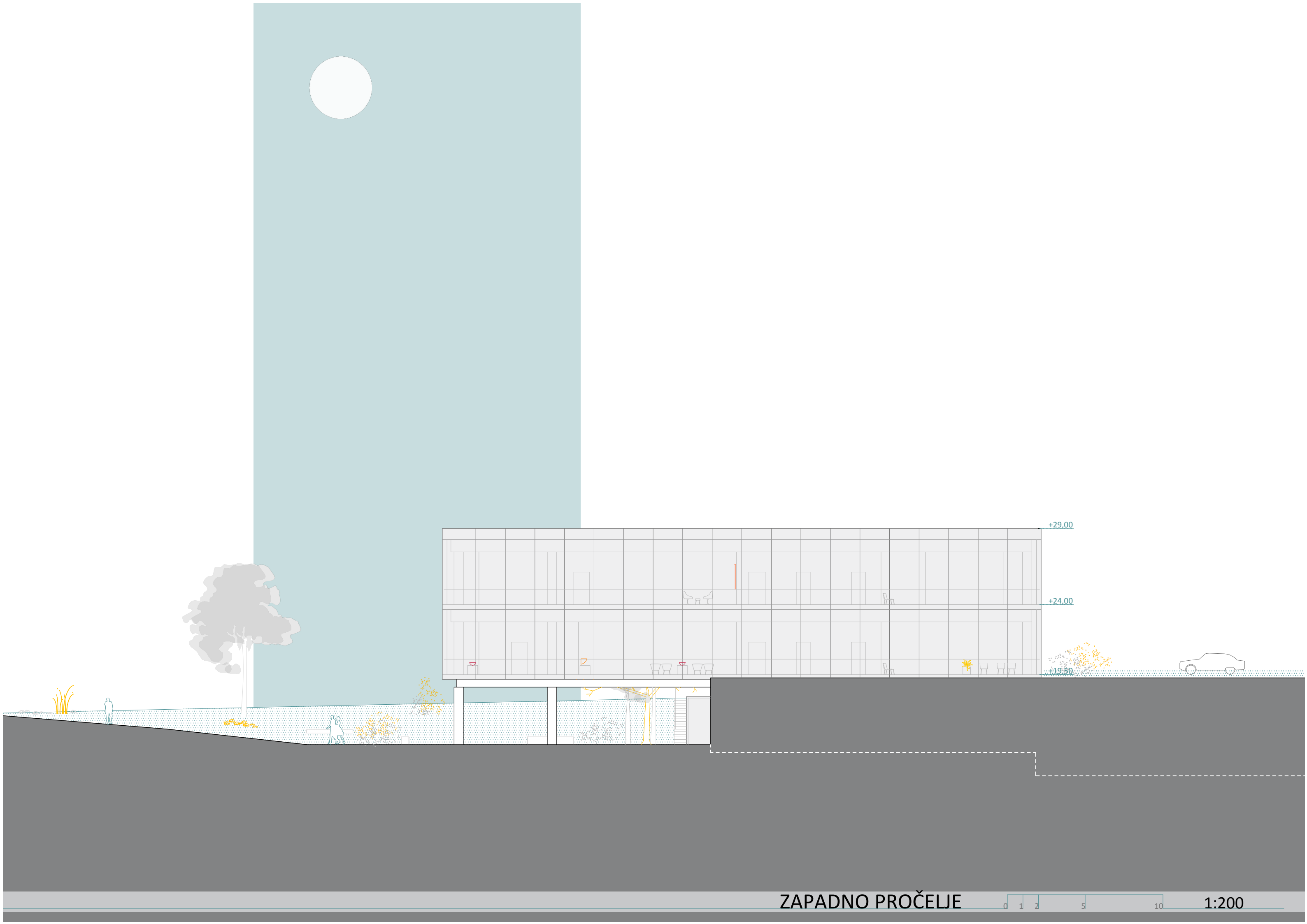
1:200

SJEVERNO PROČELJE

0 1 2 5 10

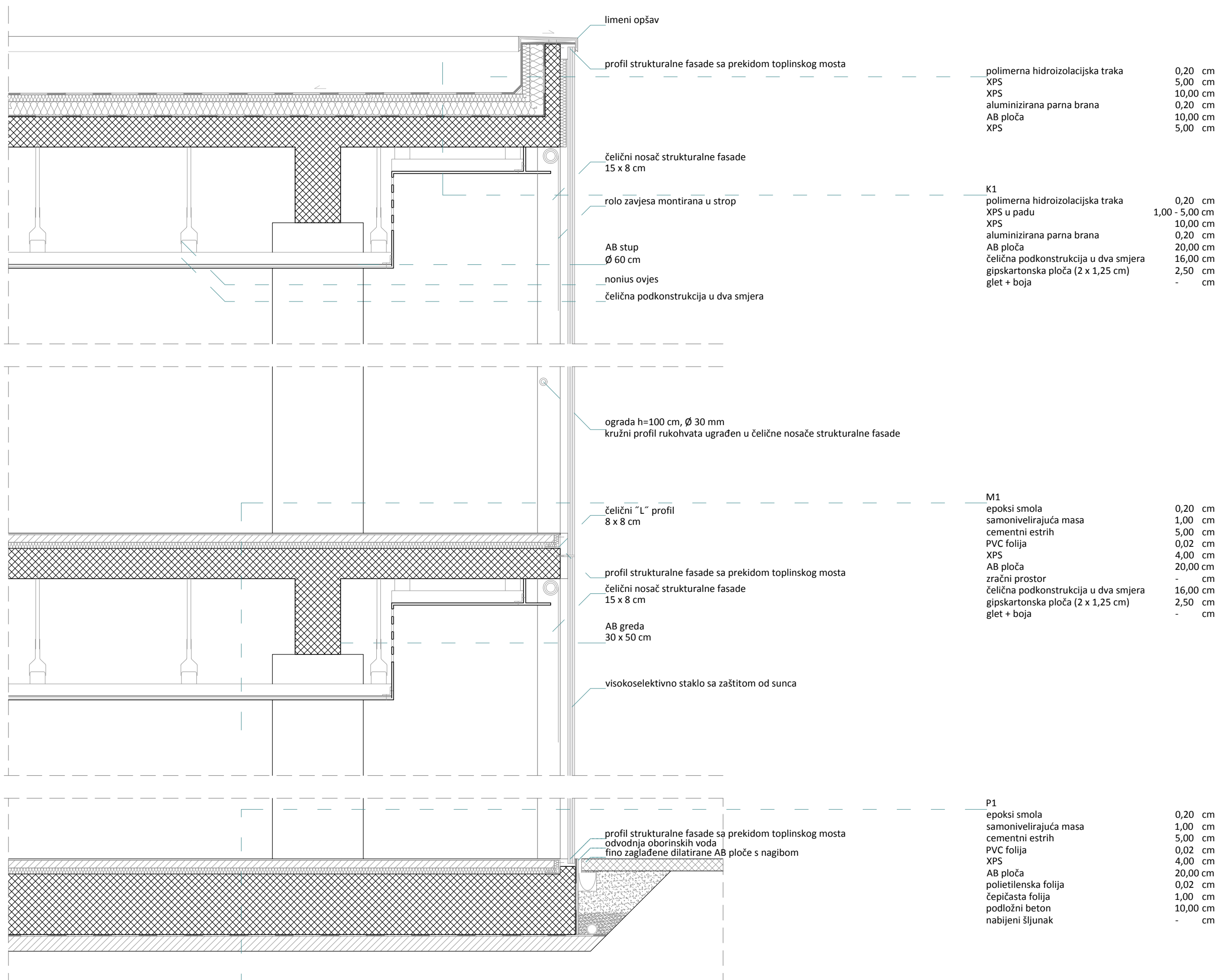
1:200

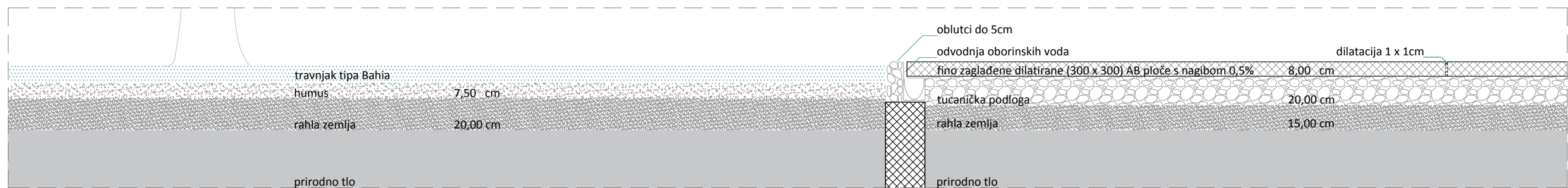
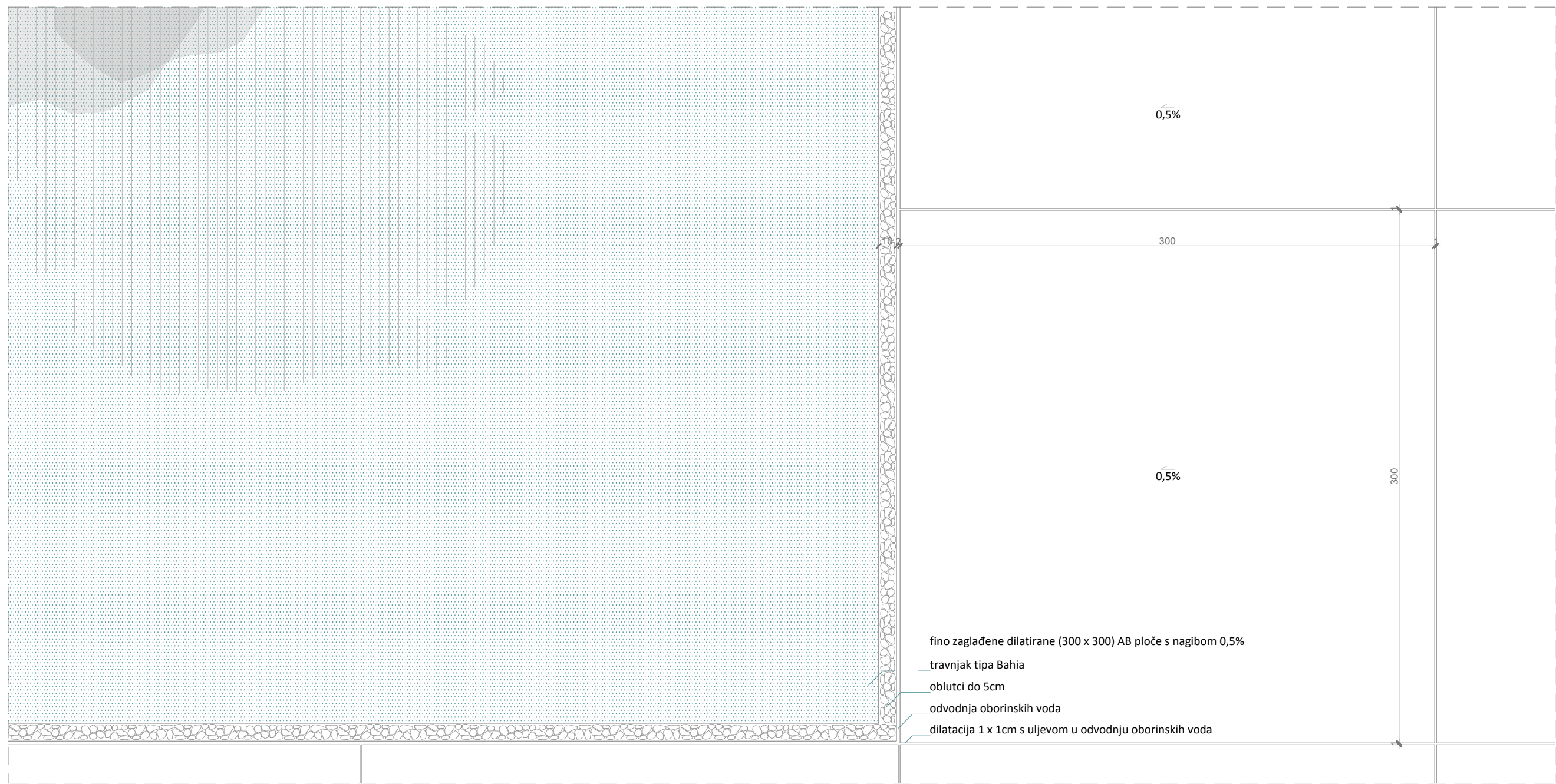

ZAPADNO PROČELJE

0 1 2 5 10

1:200

KULTURNI CENTAR

površina parcele	7850	m ²
ukupna površina nadzemnih etaža	4415	m ²
ukupna površina podzemnih etaža	2996	m ²
kis _n	0,56	
kig _n	0,22	
kis _p	0,38	
kig _p	0,19	

2. KAT

1700 m²

radionica	102,00	m ²
učionica	96,75	m ²
čitaonica	120,25	m ²
Gradska knjižnica	369,25	m ²
prostor za sastanke	36,75	m ²
sanitarni blok	36,75	m ²
uredi: Škola stranih jezika Lingua	18,50	m ²
Savjetovalište Lanterna	23,25	m ²
Udruga Milan Ožić Mike	13,50	m ²
direktor centra	18,50	m ²
administracija centra	27,50	m ²

1. KAT

1700 m²

prodaja karata / projekcija	9,85	m ²
kino dvorana (208 mjesta)	330,50	m ²
sanitarni blok	36,75	m ²
snack bar	17,75	m ²
uredi: Udruga Dokuma / Udruga Foton	18,50	m ²
Folklorni ansambl Tempet	19,50	m ²
/ Lutkarsko društvo Zlatousti		
mala dvorana / konferencije	136,75	m ²
radionice	62,25	m ²
radio / studio Radio klub Biokovo	53,75	m ²
maketarnica Modelarski klub Sveti Petar	64,50	m ²
/ Brodomaketarski klub Leut		

PRIZEMLJE

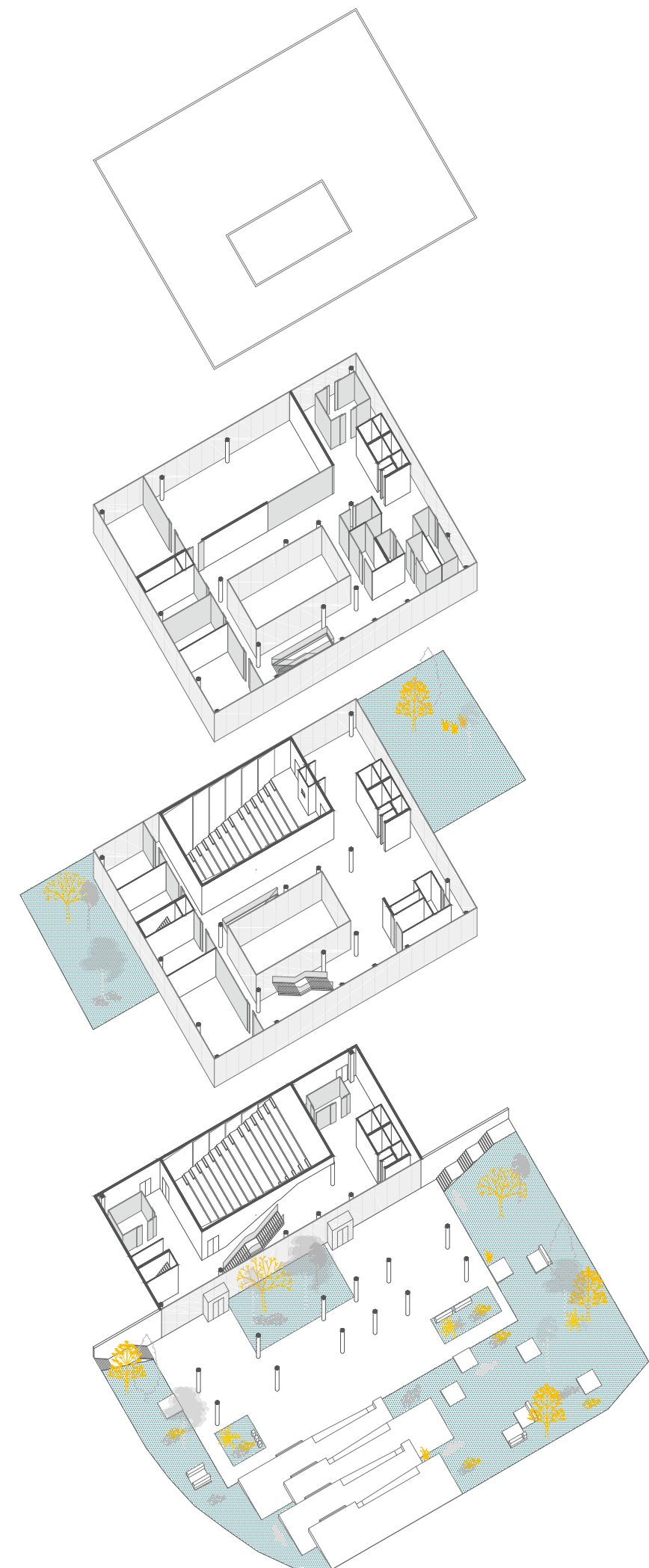
1015 m²

vjetrobran	24,50	m ²
repcija / garderoba	11,75	m ²
handmade suveniri	29,25	m ²
kino dvorana (208 mjesta)	330,50	m ²
caffe bar	159,00	m ²
trafika	20,00	m ²
sanitarni blok	36,75	m ²

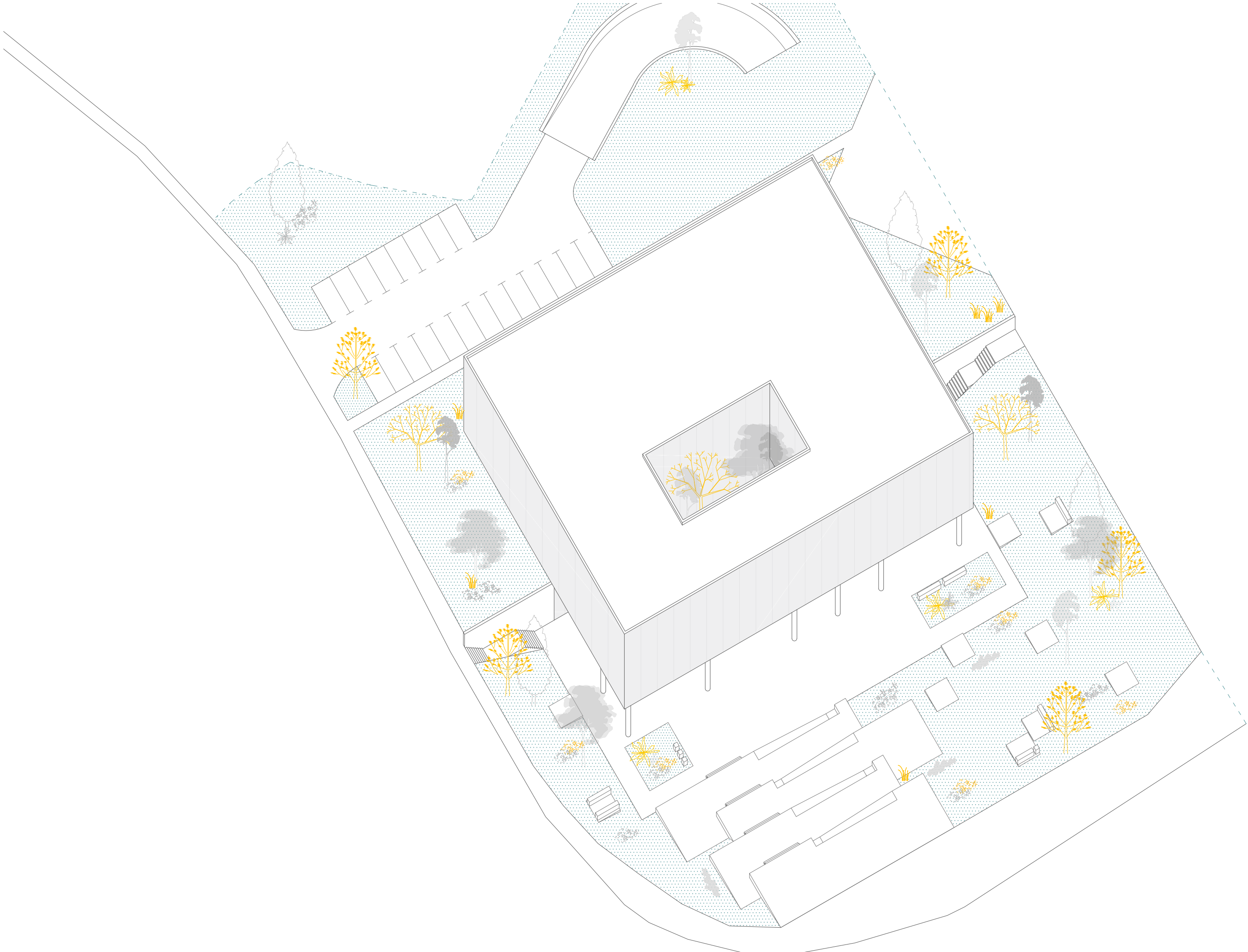
PODRUM

2996 m²

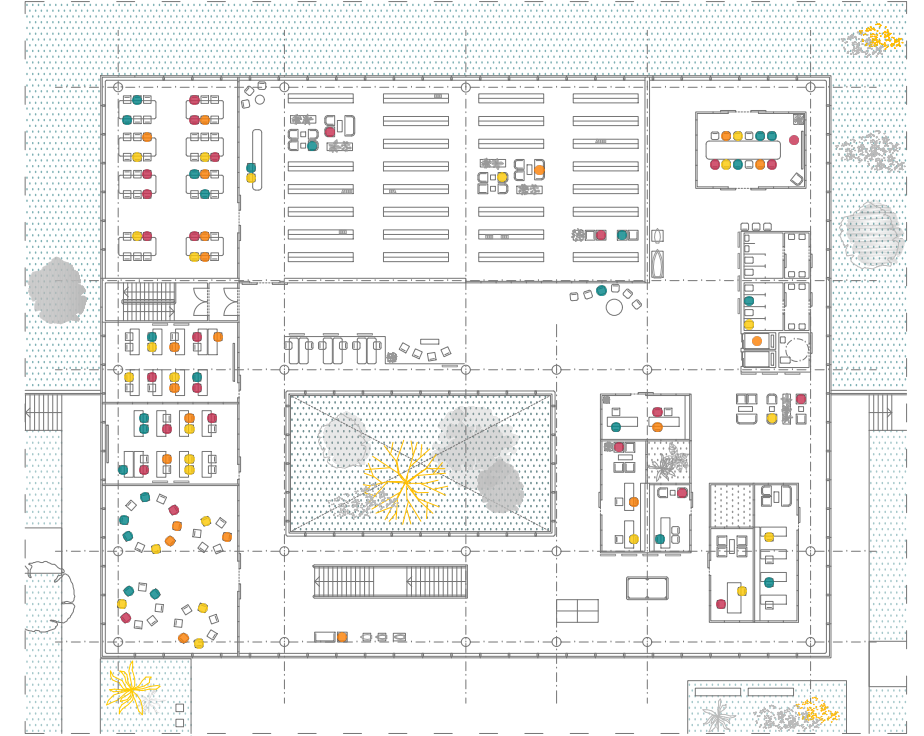
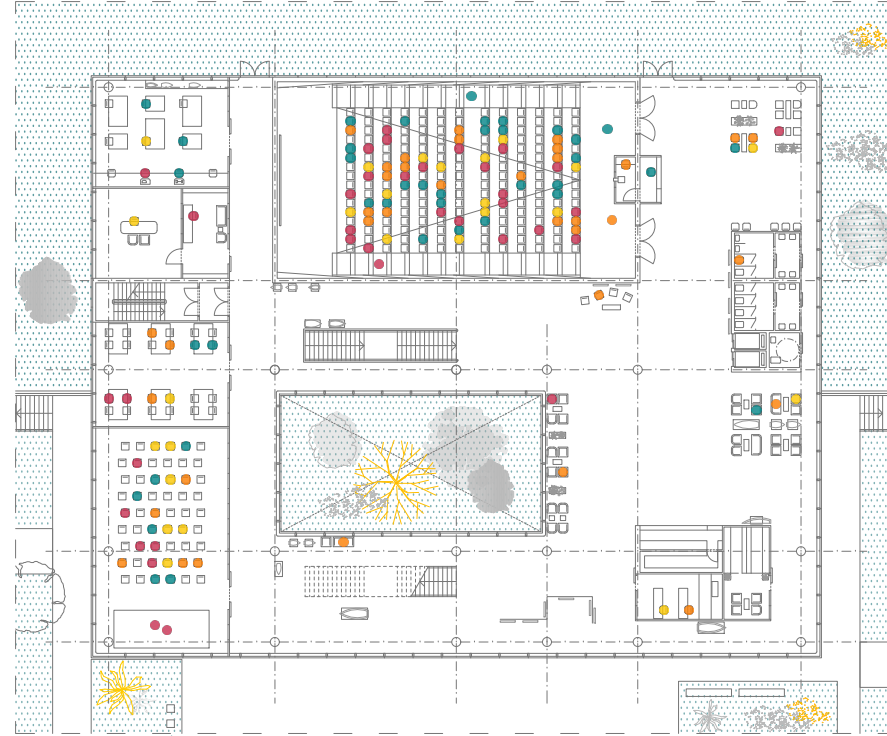
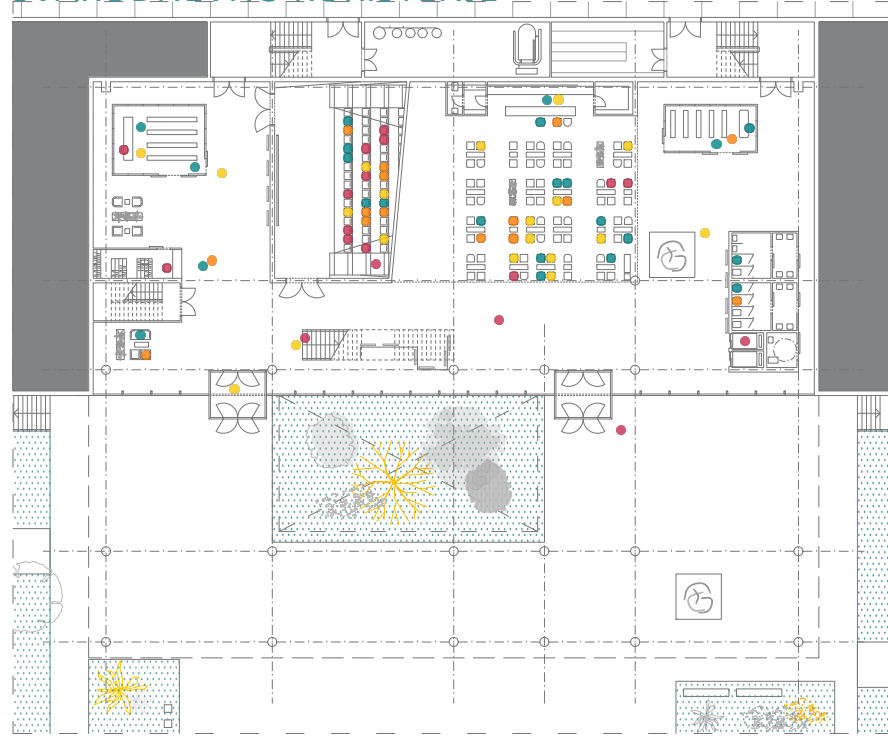
garaža (87PM)	2076,00	m ²
tehnički blok	104,50	m ²
spremište	65,00	m ²

RASKLOPLJENA AKSONOMETRIJA

SVAKODNEVNO KORIŠTENJE

IZLOŽBE

